

Analiza državnih politika i mjera u trgovini tijekom COVID -19 pandemije

Smoljan, Franko

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:148:352401>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-26**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Sveučilišni integrirani preddiplomski i diplomski studij poslovne ekonomije

Trgovina i međunarodno poslovanje

**ANALIZA DRŽAVNIH POLITIKA I MJERA U TRGOVINI
TIJEKOM COVID – 19 PANDEMIJE**

Diplomski rad

Franko Smoljan

Zagreb, ožujak, 2023.

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Sveučilišni integrirani preddiplomski i diplomski studij poslovne ekonomije

Trgovina i međunarodno poslovanje

**ANALIZA DRŽAVNIH POLITIKA I MJERA U TRGOVINI
TIJEKOM COVID – 19 PANDEMIJE**

**ANALYSIS OF STATE POLICIES AND MEASURES IN
TRADE DURING THE COVID – 19 PANDEMIC**

Diplomski rad

Franko Smoljan, JMBAG:0067572499

Mentor: Izv. prof. dr.sc. Maja Mihelja Žaja

Zagreb, ožujak 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je diplomski rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog izvora te da nijedan dio rada / prijave teme ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Franko Smoljan

(vlastoručni potpis studenta)

4. 5 .2023.

(mjesto i datum)

SAŽETAK I KLJUČNE RIJEČI

Trgovina ima veliku važnost u hrvatskom gospodarstvu. Svaki trgovinski poslovni subjekt koji želi postići dugoročnu financijsku i poslovnu uspješnost mora prihvatiti mogućnost tržišne nepredvidljivosti kao što je primjerice poslovanje u vrijeme COVID-19 pandemije. Ciljevi diplomskog rada “Analiza državnih mjera i politika u trgovini tijekom COVID – 19 pandemije” su utvrditi na koji način su državne mjere i politike, bankarski sektor i potpore poput HAMAG BICRO-a, HBOR-a te EU fondova doprinijeli ublažavanju negativnog utjecaja na poslovanje trgovačkih subjekata unutar Republike Hrvatske te analiziranje pravih primjera trgovinskih poslovnih subjekata, odnosno na koji način su iskusili utjecaj pandemije i pomoć COVID državnih politika i mjera u obliku davanja slobodnih odgovora. Prilikom izrade rada koristili su se razni statistički pokazatelji te znanstvene metode poput literaturnog pregleda, metoda deskripcije, analize, sinteze te intervjua. Provedeno istraživanje dokazuje kako je trgovinski sektor bio snažno pogođen u vrijeme pandemije. Državne mjere i politike, odnosno potpore u sektoru trgovine u vrijeme COVID-19 pandemije mogu se smatrati uspješno provedenim jer se zahvaljujući njoj broj radnih mjesta maksimalno očuvao, a kupovna moć zadržala. Od kada je pandemija završila, Vlada Republike Hrvatske se okreće prema obnovi i gospodarskom razvitku u sklopu mehanizma za oporavak i otpornost koji je središnji stup europskog plana oporavka. Pravi primjeri dobro provedenih potpora su i trgovinski poslovni subjekti koji su svojim iskustvima i mišljenjima pridonijeli ovom zaključku, a u istraživanju je istaknut i dio za onaj poslovni subjekt koji je sudjelovao u apliciranju za obrtna sredstva u obliku COVID zajma koja su se pokazala uspješna. Zahvaljujući pandemiji jasno se može uočiti da su pojmovi poput poslovne odluke, financiranja, prihoda i zaduživanja dobili na važnosti i da se ovakve državne mjere i politike mogu primijeniti u budućnosti u kriznim situacijama poput pandemije.

Ključne riječi: COVID-19; trgovinski sektor; državne mjere i politike; COVID zajam

SUMMARY AND KEY WORDS

Trade is very important in the Croatian economy. Every commercial business entity that wants to achieve long-term financial and business success must accept the possibility of market unpredictability, such as doing business during the COVID-19 pandemic. The goals of the diploma thesis "Analysis of state measures and policies in trade during the COVID-19 pandemic" are to determine how state measures and policies, the banking sector and supports such as HAMAG BICRO, HBOR and EU funds contributed to mitigating the negative impact on business commercial entities within the Republic of Croatia and analyzing real examples of commercial business entities, i.e. how they experienced the impact of the pandemic and the help of COVID state policies and measures in the form of giving free answers. Various statistical indicators and scientific methods such as literature review, methods of description, analysis, synthesis and interviews were used in the preparation of the paper. The conducted research proves that the trade sector was strongly affected during the pandemic. State measures and policies, i.e. support in the trade sector at the time of the COVID-19 pandemic can be considered successfully implemented, because thanks to it, the number of jobs was maximally preserved, and purchasing power was maintained. Since the end of the pandemic, the Government of the Republic of Croatia has been turning towards reconstruction and economic development as part of the mechanism for recovery and resilience, which is the central pillar of the European recovery plan. True examples of well-implemented support are also trade business entities that contributed to this conclusion with their experiences and opinions, and the research highlighted a section for that business entity that participated in the application for working capital in the form of a COVID loan, which proved to be successful. Thanks to the pandemic, it can be clearly seen that concepts such as business decisions, financing, income and borrowing have gained importance and that such state measures and policies can be applied in the future in crisis situations such as a pandemic.

Keywords: COVID-19; trade sector; state measures and policies; COVID loan

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Predmet i cilj rada.....	1
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja	1
1.3. Sadržaj i struktura rada	2
2. OPĆENITO O COVID-19 PANDEMIJI I GOSPODARSKOJ SITUACIJI U REPUBLICI HRVATSKOJ	3
2.1. Pandemija COVID-19.....	3
2.2. Utjecaj COVID – 19 pandemije na poslovanje trgovačkih subjekata u RH.....	6
3. TRGOVINA KAO DJELATNOST.....	9
3.1. Pojmovno određivanje trgovine.....	9
3.1.1. Zadaci trgovine	10
3.1.2. Funkcije trgovine	11
3.2. Podjela trgovine	12
3.2.1. Trgovina na malo	13
3.2.2. Trgovina na veliko	13
4. DRŽAVNE POLITIKE I MJERE U TRGOVINSKOJ DJELATNOSTI TIJEKOM COVID 19 – PANDEMIJE	16
4.1. Provedba državnih potpora za pomoć trgovačkim subjektima.....	16
4.1.1. Uloga Hrvatske agencije za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG – BICRO) u financijskoj pomoći poslovnim subjektima.....	19
4.2. Usporedba poslovanja trgovačkih subjekata sa luksuznim i nužnim proizvodima	24
4.2.1. Trgovački subjekti sa luskuznim proizvodima	25

4.2.2. Primjer poslovanja poslovnog subjekta sa luksuznim proizvodima u COVID – 19 andemiji – Jolly Autoline.....	25
4.2.3. Trgovački subjekti sa nužnim proizvodima.....	26
4.2.4. Primjer poslovanja poslovnog subjekta sa nužnim proizvodima u COVID – 19 pandemiji – Konzum plus d.o.o.	27
4.3. Kretanje IFIS indeksa	28
4.4. Gospodarske mjere banaka s ciljem pomoći trgovačkim subjektima.....	30
4.4.1.Uloga Hrvatske banke za obnovu i razvoj u COVID-19 pandemiji	31
4.4.2.Uloga poslovnih banaka u COVID-19 pandemiji.....	33
4.5. Uspješnost i problematika provođenja COVID državnih politika i mjera na poslovnim subjektima ispitanim metodom intervjua.....	34
5. IZLAZNA GOSPODARSKA STRATEGIJA REPUBLIKE HRVATSKE	39
5.1. Uspješnost državnih potpora u sektoru trgovine.....	39
5.2. Perspektiva državnih politika i mjera	41
6. ZAKLJUČAK.....	44

LITERATURA

POPIS GRAFIKONA

POPIS SHEMA

PODSJETNIK ZA INTERVJU

ŽIVOTOPIS

1. UVOD

U uvodnom dijelu su prikazani predmet i cilj rada, znanstvene metode i tehnike koje su korištene za izradu diplomskog rada te sadržaj i struktura rada.

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet diplomskog rada je analiza državnih politika i mjera na poslovanje poduzeća u uvjetima COVID-19 pandemije. Radom se nastoji utvrditi na koji način su državne mjere i politike, bankarski sektor i potpore poput HAMAG BICRO-a, HBOR-a te EU fondova doprinijeli ublažavanju negativnog utjecaja na poslovanje trgovačkih subjekata unutar Republike Hrvatske. Obradit će se pravi primjeri trgovinskih poslovnih subjekata, odnosno na koji način su iskusili utjecaj pandemije i pomoć COVID državnih politika i mjera u obliku davanja slobodnih odgovora. Promatrat će se poslovanje i staviti naglasak na one trgovačke subjekte koji se u jeki pandemije nalaze u iznimno nezahvalnom okruženju, poput trgovina luksuznim proizvodima te onih koji su ostvarivali financijsku dobit temeljem asortimana nužnim proizvodima od izuzetne važnosti za vrijeme karantene. Temeljem regulativa, a posebice kroz identifikaciju određenih financijskih potpora, nastoji se održati ne samo egzistencija poduzeća, već i očuvanje radnih mjesta. Cilj rada je analiza provedbe državnih politika i mjera u trgovini tijekom COVID-19 pandemije u Republici Hrvatskoj, te problemi i komplikacije s kojim su se poslovni subjekti susreli tijekom COVID-19 pandemije. Procijenit će se izlazna gospodarska strategija tijekom COVID-19 pandemije u sektoru trgovine temeljem uspješnosti državnih potpora i kretanja indeksa financijskih uvjeta koji služi za prognozu gospodarske aktivnosti.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Prilikom izrade rada koristili su se razni statistički pokazatelji te znanstvene metode poput metode intervjuja, deskripcije, analize i sinteze.

Metoda deskripcije i literaturni pregled će predstavljati početne metode putem kojih će se opisivati predmeti istraživanja poput državnih politika i mjera koje su pridonijele

poboljšanju poslovanja u COVID-19 uvjetima. Metoda intervjua će se provesti s ciljem dobivanja slobodnih odgovora u kojem će se istražiti mišljenja i iskustva anonimnih članova trgovinskih poslovnih subjekata koji su se susreli sa poslovanjem u COVID-19 pandemiji. Metodom analize i sinteze proučavat će se uzročno – posljedične veze pandemije COVID-19 s trgovinom kao djelatnošću te sama uspješnost provedbe državnih politika i mjera za poboljšanje poslovanja u COVID-19 uvjetima na poduzećima koji se susreli sa poslovanjem u COVID-19 pandemiji.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Diplomski rad “Analiza državnih mjera i politika u trgovini tijekom COVID – 19 pandemije” je raščlanjen na osam poglavlja. Nakon uvoda, u drugom poglavlju opisuje se općenito o COVID – 19 pandemiji i gospodarskoj situaciji u Republici Hrvatskoj. Ukazuje se na općeniti nastanak i razvoj pandemije, te njen utjecaj na poslovanje trgovačkih subjekata u Hrvatskoj. Treće poglavlje predstavlja čitatelju trgovinu kao djelatnost u kojem se opisuje pojmovno određivanje trgovine i njena podjela.

Nakon predstavljanja COVID- 19 pandemije i njenog utjecaja na gospodarsku situaciju, kao i pojmovnog određivanja trgovine, u četvrtom poglavlju se prikazuju državne politike i mjere u trgovinskoj djelatnosti koje su se provodile tijekom COVID – 19 pandemije. Opisuje se provedba državnih potpora za pomoć trgovačkim subjektima kao i usporedba poslovanja trgovačkih subjekata sa luksuznim i nužnim proizvodima. U okviru državnih politika i mjera koje su se provodile s ciljem zaštite trgovačkih subjekata opisivat će se financijsko stanje u ekonomiji putem IFIS indeksa. S obzirom da se radi o trgovačkim subjektima, veliku ulogu u njihovoj zaštiti imaju i banke, te će se ujedno staviti naglasak na njihov stav i gospodarske mjere koje su provodile s ciljem zaštite i pomoći trgovačkim subjektima. Naglasak se stavlja u četvrtom poglavlju na uspješnost i problematiku provođenja COVID državnih politika i mjera na poslovnim subjektima ispitanim metodom intervjua.

Peto poglavlje predstavlja izlaznu gospodarsku strategiju Republike Hrvatske koja je odraz usješnosti državnih potpora u sektoru trgovine te perspektiva danih mjera i državnih politika. Zaključak teme koja je obrađena u radu dostupan je u šestom poglavlju.

2. OPĆENITO O COVID-19 PANDEMIJI I GOSPODARSKOJ SITUACIJI U REPUBLICI HRVATSKOJ

2020. godina je poznata po raznim društvenim, političkim i ekološkim situacijama. Joe Biden postaje predsjednik SAD-a (Sjedinjenih Američkih Država), pad svjetske burze te požari u Australiji. Unatoč navedenim važnim događajima, 2020. godina je i dalje najpoznatija po javljanju novog, nepoznatog virusa zvanog COVID-19 ili koronavirus.

2.1. Pandemija COVID-19

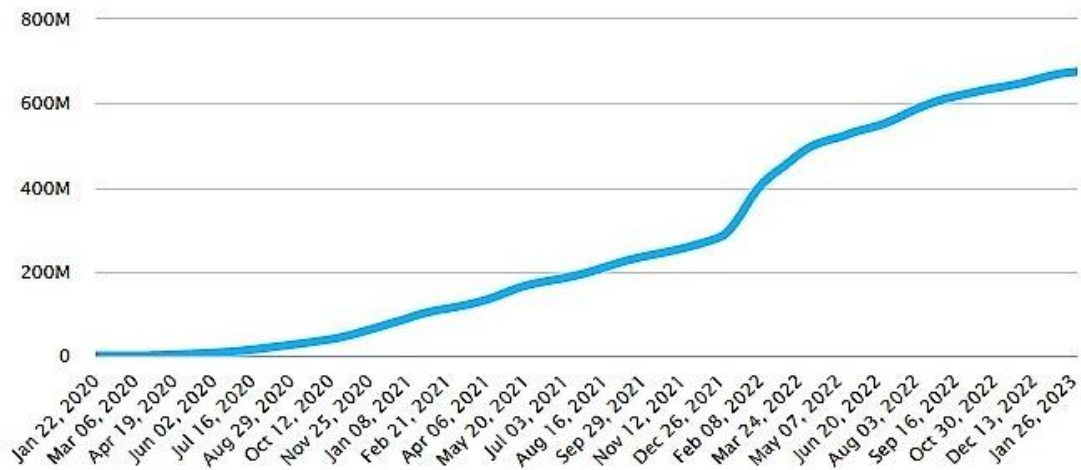
COVID-19 bolest predstavlja akutni oblik virusne bolesti uzrokovane koronavirusom SARS-Cov-2 („Hrvatska enciklopedija“, 2021). Virus je postao zabrinjujući na globalnoj razini zbog velikog negativnog utjecaja na ljudski organizam. Uz kašalj i povišenu tjelesnu temperaturu, najviše poteškoća predstavlja pojava respiratornih problema koji mogu predstavljati upalu pluća te u nekim slučajevima i smrtni ishod. Smatra se da se virus službeno pojavio krajem 2019. godine u kineskom gradu Wuhan. Pretpostavlja se da su se prve zaražene osobe zarazile na Wuhanskoj tržnici živih životinja gdje se prenio virus sa životinje na čovjeka te tako uzrokovalo daljnje širenje sa čovjeka na čovjeka („Hrvatska enciklopedija“, 2021).

Pandemija se velikom brzinom proširila i na ostale kontinente. U tom trenutku događa se medijski, zdravstveni i politički kaos. S obzirom da je loša vijest uvijek brža od dobre, mediji diljem svijeta imaju vijesti, članke i naslove. Ta situacija nažalost nije doprinjela društvenoj, trgovinskoj, ali i političkoj situaciji. S obzirom da se radi o dosada nepoznatom obliku virusne zaraze takav pristup imaju i tadašnji aktualni politički lideri svijeta., te kako vrijeme prolazi stvari postaju mnogo ozbiljnije na svim poljima, i to ne samo u Republici Hrvatskoj, već na globalnoj razini.

Prikazom grafikona 1 daje se uvid u ukupan broj zaraze korona virusom na globalnoj razini u razdoblju od početka 2020. godine do danas.

GRAFIKON 1: UKUPAN BROJ ZARAZE KORONAVIRUSOM NA GLOBALNOJ RAZINI

Broj slučajja
u milijunima

Izvor: Coronavirus Cases, Worldomete

Proučavajući grafikon 1 jasno se uviđa početak pandemije. Pandemija do danas broji više od 675 milijuna zaraženih osoba u svijetu („Worldometer“, bez dat.). Najkritičnije razdoblje popraćeno najoštrijim mjerama diljem svijeta je početak pandemije koji se odnosi na 2020. godinu. Razlog tome nije bio najveći broj slučajeva zaraženih koronavirusom na dnevnoj bazi, već nedostatak cjepiva. Proučavajući grafikon 1 razdoblje s najviše zaraženih je bilo između 15. siječnja i 15. veljače 2022. godine. Do 15. siječnja broj zaraženih broji 327.350,049 ljudi, dok 15. veljače taj broj iznosi 415.053,264 ljudi („Worldometer“, bez dat.). U razdoblju od jednog mjeseca broj zaraženih ljudi je bio rekordnih 87.703,215. Zahvaljujući cjepivu, to jest zdravstvenoj zaštiti, veliki broj slučajeva je bio s minimalnim tegobama, a slučajevi sa smrtnim ishodom su svedeni na minimum.

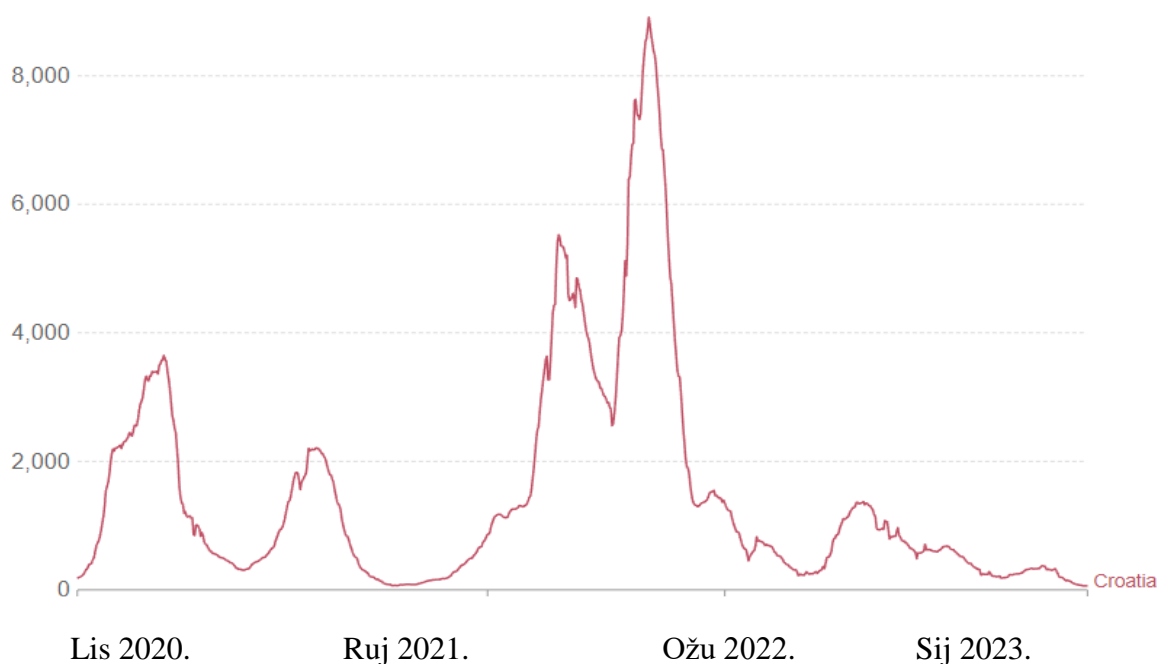
Republika Hrvatska se počela nositi sa koronavirusom kao i ostale države svijeta početkom 2020. godine. 25. veljače se javila prva oboljela osoba u Hrvatskoj koja je doputovala iz Milana u Italiji („HZZO“, bez dat.). Tim datumom počinje početak brojnih promjena koje će imati utjecaj ne samo na sve djelatnosti, nego već i na slobodu kretanja

pojedina. Nakon prvog slučaja Vlada Republike Hrvatske, ujedno sa Ministarstvom zdravstva, 11. ožujka proglašava epidemiju COVID – 19 na cijelom teritoriju Republike Hrvatske („Ministarstvo zdravstva“, bez dat.).

Grafikonom 2 se prikazuje tijek broja zaraženih koronavirusom u Republici Hrvatskoj od početka pandemije.

GRAFIKON 2: UKUPAN BROJ ZARAŽENIH KORONAVIRUSOM U REPUBLICI HRVATSKOJ

Broj
slučajeva

Izvor: Vlada RH, Službena stranica Vlade za pravodobne i točne informacije o koronavirusu

Grafikon 2 prikazuje broj novonastalih slučajeva tek od listopada 2020. godine do danas. Razlog zbog čega se proučava tek od listopada 2020. godine je izolacija, odnosno tzv. „lockdown“, oblik karantene koji je nametnula Vlada Republike Hrvatske zajedno sa civilnim stožerom za sigurnost. Zahvaljujući lockdownu broj zaraženih se sveo na minimum, međutim to je dovelo do drugih posljedica i komplikacija koje će se prikazati naknadno u radu.

Kao i u grafikonu 1, koji se odnosi na globalnu razinu, najveći broj novonastalih slučajeva se ne veže za razdoblje s najoštrijim mjerama, već na siječanj 2022. godine. Proučavajući 2020. i 2021. godinu porast novonastalih slučajeva se očituje tijekom blagdana zahvaljujući raznim obiteljskim i vjerskim okupljanjima. Zahvaljujući zdravstvenoj zaštiti broj slučajeva sa opasnim nuspojavama se smanjio, međutim ipak najveći broj u jednom danu je bio 26. siječnja 2022. godine sa 8910 novozaraženih („Vlada RH“, bez dat.).

2.2. Utjecaj COVID –19 pandemije na poslovanje trgovačkih subjekata u RH

Trgovina u Republici Hrvatskoj pripada među najvažnije dijelove hrvatskoga gospodarstva. Preko trgovine, Republika Hrvatska se ubrzano globalizira što je posebna dimenzija njezine uloge u gospodarskom životu (Tušek, 2019). Neosporna je činjenica da upravo trgovina pokazuje smjer kretanja u gospodarstvu u smislu nužnosti prilagođavanja poslovanja u odnosu na zahtjeve suvremenih svjetskih trendova, te kao takva zahtijeva dodatnu pozornost u tržišnim promjenama, a naročito ukoliko se radi o pandemiji. (Tušek, 2019).

COVID-19 pandemija je imala izuzetno negativan utjecaj na poslovanje trgovačkih subjekata u Hrvatskoj. S obzirom na veličinu trgovačkih poduzeća u Republici Hrvatskoj, najveći broj predstavljaju mikro i mali poduzetnici, te kao takvi su pretrpjeli najveće gubitke u poslovanju.

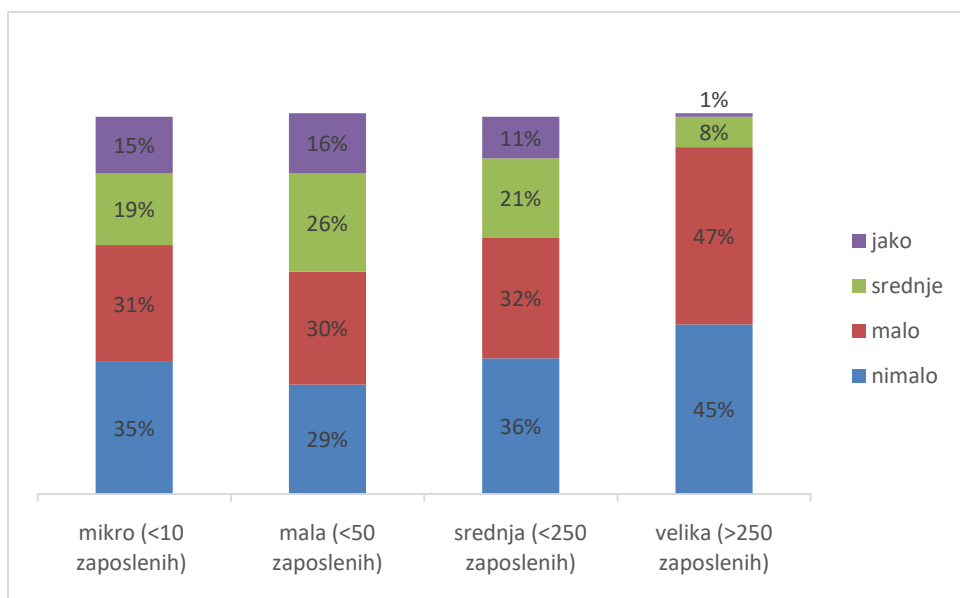
Svi poduzetnici su se našli u neistraženim i neprilagođenim situacijama te je svaka prilagodba poslovanja posebna za svaki poslovni subjekt.

Veliki trgovački subjekti su se zahvaljujući svojim resursima uspjeli na bolji način snaći u novonastaloj situaciji. Unatoč tržišnim barijerama i problemima u ponudi i potražnji, veliki trgovački subjekti su uspjeli poslovati tijekom pandemije uz minimalne promjene u odnosu na normalan način poslovanja. Kako je COVID situacija postajala ozbiljnija, tako je i poslovanje malih poduzetnika postalo teže obzirom na provedbu karantene, obveznih izolacija te otežanog prolaska između županija. Zahvaljujući propisanim mjerama i zdravstvenim situacijama, dodatna negativna okolnost su bile situacije u kojima su zaposlenici bili primoreni ne dolaziti na posao kako bi se poštovao zakon. Ukoliko se

radilo o mikro poduzeću svaki manjak ljudstva smatra se povećani rizik za buduću likvidnost poslovnog subjekta te se također, kao i kod većih poslovnih subjekata dogodila pomutnja u ponudi i potražnji. Mikro i mala poduzeća imaju oskudniju listu dobavljača u odnosu na velika poduzeća te ukoliko su ona ostala bez svojih dobavljača njihovo poslovanje kao i egzistentnost je postala upitna. Uz problem s dobavljačima javlja se i problem manjka potražnje kojim se dodatno zadaje financijski udarac poslovnim subjektima.

Grafikon 3 prikazuje jačinu negativnih posljedica poslovanja tvrtki koju temeljem istraživanja predstavlja Hrvatska gospodarska komora.

GRAFIKON 3: JAČINA NEGATIVNIH POSLJEDICA POSLOVANJA TVRTKI

Izvor: Hrvatska gospodarska komora, Poteškoće u poslovanju i korona virus

Hrvatska gospodarska komora je 26. i 27. veljače provela istraživanje nad 1076 tvrtki vezano za poteškoće u poslovanju ususret COVID – 19 pandemiji što je prikazano na grafikonu 3. Temeljem istraživanja, HGK je došla do sljedećih statističkih pokazatelja („HGK“, bez dat.):

- 66% ispitanika potvrđuje utjecaj negativnog poslovanja,
- mikro, mali i srednji gospodarski subjekti osjećaju negativan utjecaj u većoj mjeri,

- trgovina na veliko i malo predstavlja jednu od djelatnosti u kojima više od trećine tvrtki ima jake i srednje posljedice na poslovanje,
- 53% ispitanika potvrđuje smanjen poslovni prihod,
- 75% ispitanika očekuje kratkoročne negativne posljedice na poslovanje,
- 82% tvrtki očekuje dugoročne negativne posljedice na poslovanje,
- 30% tvrtki ima poteškoća u sklapanju novih poslovanja,
- 29% tvrtki ima problem sa dovršavanjem ugovorenih obveza,
- 25% ispitanika ima problem s transportom robe,
- 12% ispitanika ima problem u nabavi sirovina.

Proučavanjem tvrtki vezanih za trgovinu, kratkoročne snažne negativne posljedice očekuje 38%, a dugoročne negativne posljedice očekuje 55% ispitanih tvrtki („HGK“, bez dat.).

Od cjelokupno ispitanih tvrtki, samo njih 97, to jest 9%, nije imalo negativan utjecaj na poslovanje uslijed pojave COVID-19 pandemije („HGK“, bez dat.).

Ekonomski rezultati s pojavom koronavirusa zaokupljaju pažnju ekonomista diljem svijeta, uključujući i RH. Ekonomisti dolaze do zaključka da će se cjelokupan šok prenijeti na gospodarstvo kao i razne procjene koje se očekuju u kratkom periodu, međutim svaki šok i analiza je različita s obzirom na državu koja je pogođena COVID – 19 pandemijom (Rogić Dumančić, Bogdan, Raguž Krištić, 2020). Prema informacijama Vlade RH i HNB-a, RH se smatra jednom od ekonomija koje su najsnažnije pogođene pandemijom koronavirusa u drugom kvartalu 2020. godine, te se time nalazi na 8. mjestu po ekonomskoj pogođenosti od 27 zemalja EU zajedno s Velikom Britanijom (Rogić Dumančić, Bogdan, Raguž Krištić, 2020).

3. TRGOVINA KAO DJELATNOST

3.1. Pojmovno određivanje trgovine

Trgovina predstavlja gospodarsku djelatnost koja se sastoji od stalnog izbora, razvijanja, prikazivanja i nabavljanja različitih vrsta robe, prenošenja informacija o iskazanoj potražnji kupaca, uskladištenja i čuvanja zaliha robe koje su potrebne za prodavanje te preprodaje robe velikom broju pojedinačnih i organiziranih potrošača, u količinama, na način, na onome mjestu i u ono vrijeme koje odgovara njihovim zahtjevima, a sve to s tendencijama poslovnog povezivanja i suradnje s proizvođačima i potrošačima (Segetlija, 2006).

Dunković također navodi objašnjenje trgovine kao i njezinu važnost u kojoj trgovina prvenstveno označava ekonomsku razmjenu proizvoda, roba i pružanje usluga (Dunković, 2020). Predstavlja dio statističke metodologije gdje se u nacionalnim gospodarstvima razvijenih država često promatra kao drugi sektor po važnosti nakon prerađivačke industrije te po doprinosu u stvaranju bruto domaćeg proizvoda (u rasponu 8% - 17%) i udjelu zaposlenih (13% - 17%). Gledajući općenito njezinu ulogu u gospodarskoj aktivnosti, sektor trgovine često zauzima vodeće mjesto po broju poslovnih subjekata (25% - 30%) (Dunković, 2015).

Mirković u svojoj knjizi "Trgovina i unutrašnja trgovinska politika" iz 1931. godine pojam trgovine pručava sa klasičnog gledišta i njemačke nauke. Njemačka nauka govori da je trgovina obrtимиčna kupovina i prodaja dobara u cilju postizanja dobiti (Mirković, 2012). Njemačkom naukom jasno se vide 3 elementa (Mirković, 2012):

- Trgovačka radnja, to jest kupovina i prodaja dobara koja se odvija obrtимице, što znači da se trgovina odvija po obrtno – pravnim propisima;
- Trgovina, znači kupnja i prodaja;
- Postizanje trgovačke dobiti.

Sa klasičnog gledišta trgovina se gleda kao ekonomska cjelina gdje Mirković naglašava Šerovu definiciju trgovine u kojoj je trgovina organizirana razmjena dobara između pojedinih članova svjetske privrede, po načelima svrsishodnosti i ekonomičnosti, te se

vrši kupovinom i isplatom, promjenom mjesta, držanjem zaliha robe proizvedenih za tuđu potrebu (Mirković, 2012).

Trgovina predstavlja jednog od subjekta razmjene zajedno sa proizvođačima, potrošačima i tržišnim potrošačima što se jasno može očitati iz sheme 1 (Segetlija, Knego, Knežević, Dunković, 2011).

SHEMA 1: SUBJEKTI RAZMJENE

Izvor: Segetlija S., Knego N., Knežević B., Dunković D. (2011), *Ekonomika trgovine*, Zagreb: Novi informator

Iz prikazanog se vidi da se kroz vrijeme samo definiranje trgovine mijenjalo i prilagođavalo s obzirom na novonastale trendove. Tako je novost u aktualnoj definiciji naglašeno prikazivanje različitih vrsta robe koja još ne mora biti nabavljena, poput kataloške ili on-line maloprodaje (Segetlija, Knego, Knežević, Dunković, 2011). Samim uvođenjem robe koja još nije nabavljena daje se važnost prenošenju informacija proizvodnji temeljem potražnje i time se dolazi do nepotrebnog gomilanja zaliha (Grgić, Bilas, 2008).

3.1.1. Zadaci trgovine

Zadaci trgovine se najbolje opisuju u knjizi “Trgovina i unutrašnja trgovinska politika”. Prema Mirkoviću, zadaci trgovine se dijele na ekonomske zadatke i na opći kulturni značaj (Mirković, 2012).

Pozicionirajući se između proizvođača i potrošača oduzimajući jednom njegove proizvode i nudeći ih drugom, trgovina vrši nekoliko ekonomsko-značajnih zadataka (Mirković, 2012):

- ušteda proizvođačkih napora za organizaciju plasiranja svojih proizvoda,
- ušteda rada potrošaču pri traženju proizvoda,
- vršenje koncentracije potražnje,
- izravnanje ponude i potražnje – utjecaj na cijene,
- držanje roba na skladištu,
- kreditiranje potrošnje.

Opći kulturni značaj u trgovini predstavlja razvoj nivoa života jednog kraja, zemlje, naroda i kontinenta na način da se izazovu potrebe tamo gdje radnje nisu postojale, donoseći potrošačima dobra koja ranije nisu poznavali utjecajući tako na razvitak civilizacije (Mirković, 2012).

3.1.2. Funkcije trgovine

Razvojem gospodarstva i ekonomske misli razvijala su se shvaćanja o zadaćama, značenju, ali i o funkcijama trgovine u gospodarskom sustavu (Segetlija, Knego, Knežević, Dunković, 2011). Funkcije trgovine se dijele na osnovne i dopunske (Knežević, 2011). Osnovne funkcije ili funkcije posredovanja se sastoje od posredovanja u prostoru, posredovanja u vremenu, posredovanja među osobama i posredovanja pri kreditiranju (Knežević, 2011). Dopunske funkcije trgovine obuhvaćaju dopremu, isporuku, prijevoz, mjerenje, vaganje, montiranje i slično (Knežević, 2011).

Suvremeni pristup koji je marketinški utemeljen na konceptu poslovanja nositelja prodaje u kanalu distribucije, težište pri sistematizaciji osnovnih funkcija trgovine stavlja na funkciju kreiranja asortimana i podešavanja robe zahtjevima kupaca (Knežević, 2011).

Temeljem suvremenog pristupa, McGarry razlikuje šest funkcija trgovine (Knežević, 2011):

- kontaktne u kojima se provodi pronalaženje kupaca i prodavača,
- robne gdje se prilagođava roba zahtjevima tržišta,

- cjenovne gdje se odlučuje izbor cijene koja je dovoljno visoka da učini proizvodnju mogućom i dovoljno niska da potakne kupca da pribavi robu,
- promidžbene za navođenje kupca ili prodavača na naklonost prema proizvodu ili njegovu jamcu,
- fizičke distribucije gdje se odvija transport i skladištenje roba,
- završne koje služe za dovršenje marketing procesa.

3.2. Podjela trgovine

Uz gospodarske subjekte, trgovinu mogu obavljati i drugi subjekti, poput proizvodnih poduzeća (Segetlija 2002). Temeljem toga trgovina se dijeli na funkcijsku i institucijsku (Segetlija 2002).

Trgovina u funkcijskom smislu postoji kada je riječ o aktivnostima trgovine, to jest kada je jedan tržišni sudionik od drugih tržišnih sudionika nabavlja dobra koja u pravilu nije sam obradio niti preradio te ih prodaje trećima (Segetlija, Knego, Knežević, Dunković, 2011). U takvu definiranu trgovinu ulaze ne samo trgovinska poduzeća, već i proizvodna poduzeća koja svoj proizvodni program dopunjuju proizvodima koje su nabavili od trećih (Segetlija, Knego, Knežević, Dunković, 2011).

Kada se misli o nositeljima – subjektima trgovine, tada je riječ o institucijskoj trgovini (Segetlija, 2002). Institucijska trgovina, označena kao trgovinsko poduzeće, trgovinski pogon ili radnja, obuhvaća one institucije kod kojih je gospodarska aktivnost isključivo ili pretežno trgovina u institucijskom smislu (Segetlija, Knego, Knežević, Dunković, 2011).

Trgovina koja je shvaćena na ovaj način podjele, obično se raščlanjuje na trgovinu na malo, unutarnju trgovinu na veliko i vanjsku trgovinu (Segetlija, 2002). Trgovina se uz ovaj uobičajen način podjele može razvrstati i prema stupnju specijalizacije, prema širini i dubini asortimana, prema vrsti načela načela posluživanja i prema drugim obilježjima (Segetlija, 2002).

Kada se govori o unutarnjoj trgovini tada se kupac i prodavatelj nalaze unutar nacionalnih granica iste zemlje, dok vanjska trgovina predstavlja odnos uvoz – izvoz (Segetlija, Knego, Knežević, Dunković, 2011). Na taj način, trgovina na veliko, za razliku od

trgovine na malo može biti dio vanjske (uvoz – izvoz) i dio unutarnje trgovine ako su kupac i prodavatelj unutar iste zemlje (Segetlija, Knego, Knežević, Dunković, 2011).

3.2.1. Trgovina na malo

Sukladno zakonu RH, trgovina na malo je kupnja robe radi daljnje prodaje potrošačima za osobnu uporabu ili uporabu u kućanstvu, kao i profesionalnim korisnicima ako za tu prodaju nije potrebno dodatno ispuniti minimalne tehničke te druge uvjete sukladno posebno propisanim propisima („Značenje izraza sadržanih u Zakonu“, bez dat.). Trgovina na malo se odvija u prodavaonicama ili izvan njih ukoliko su za takav način prodaje propisani uvjeti sukladno Zakonom te drugim propisima („Značenje izraza sadržanih u Zakonu“, bez dat.).

Trgovina na malo može nabavljati robu od trgovine na veliko, izravno od proizvođača ili kombinirano te tako maloprodavači djeluju kao posrednici u razmjeni između veletrgovaca i konačnih potrošača, odnosno između proizvođača i konačnih potrošača ako se izuzmu veletrgovci (Segetlija, Knego, Knežević, Dunković, 2011).

Trgovina na malo se promatra u funkcijskom i institucijskom smislu (Segetlija, 2002). U funkcijskom se smislu trgovina na malo shvaća kao gospodarska djelatnost nabave i prodaje trgovačke robe te drugih usluga za konačnog potrošača, bez obzira na to tko obavlja tu djelatnost (Segetlija, 2002). U institucijskom smislu, trgovina na malo se odnosi na nositelje čija je gospodarska djelatnost isključivo ili pretežno trgovina na malo (poduzeće trgovine na malo, “pogon” trgovine na malo i prodavaonica) (Segetlija, 2002). Poduzeće predstavlja subjekt, a “pogon” i prodavaonica predstavljaju objekte, to jest poslovne jedinice nekog trgovinskog poduzeća ili obrtnika (Segetlija, 2002). Trgovinom na malo se može baviti i fizička osoba, kao pojedinac, bez posebnog objekta (tržnica na malo, uz autocestu i slično) (Segetlija, 2002).

3.2.2. Trgovina na veliko

Temeljem Zakona, trgovina na veliko je kupnja robe radi daljnje prodaje profesionalnim korisnicima, odnosno drugim pravnim ili fizičkim osobama koje obavljaju neku registriranu ili zakonom određenu djelatnost („Značenje izraza sadržanih u Zakonu“, bez

dat.). Trgovina na veliko se obavlja u prodajnim objektima, ako su za takav način prodaje ispunjeni uvjeti propisani Zakonom ili drugim propisima („Značenje izraza sadržanih u Zakonu“, bez dat.).

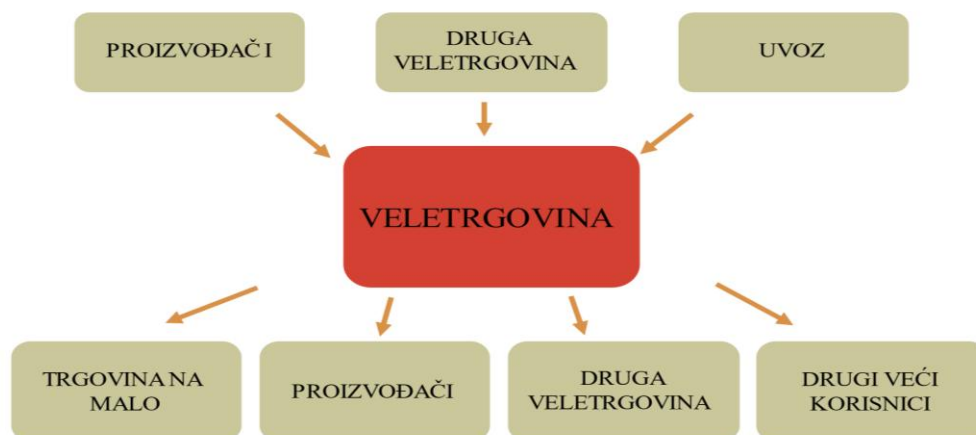
Poduzeća koja se bave veletrgovinom djeluju kao posrednici u razmjeni između proizvođača, maloprodajnih poduzeća i velikih potrošača koja svojom nabavom robe od proizvođača upotpunjuju robni asortiman, te ga dalje distribuiraju maloprodavačima i velikim potrošačima kao što su bolnice, vojska, škole i slično i prerađivačima (Segetlija, Knego, Knežević, Dunković, 2011). Također, trgovina na veliko može, ali i ne mora preuzimati vlasništvo zahvaljujući brokerima i agentima (Grabovac, 2002).

Prilikom razvrstavanje trgovine u trgovinu na veliko i trgovinu na malo, glavni kriterij nije opseg kupovine, već namjera kupovine (Segetlija, Knego, Knežević, Dunković, 2011).

Poslovanje veletrgovine obavlja se u tri osnovne faze: nabava, skladištenje i prodaja (Grabovac, 2002).

Uloga i veza trgovine između proizvođača i njihovih kupaca se objašnjava sljedećom shemom (Shema 2) u kojoj se ističe važnost veletrgovine kao spoj cjelokupnog procesa.

SHEMA 2: METODA POSLOVANJA TRGOVINE

Izvor: Grabovac, N. (2002). Upravljanje trgovinskim poduzećima. Sarajevo: Štamparija Fojnica

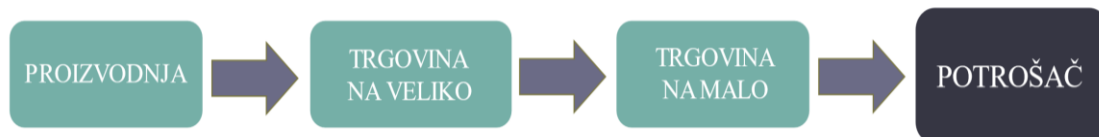
Kao i u trgovini na malo, tako i veletrgovina ima svoje funkcije (Segetlija, Knego, Knežević, Dunković, 2011):

1. Prostorna
 - koncentracija robe i njezina distribucija;
2. Vremenska
 - skladištenjem nabavljene robe do trenutka njezine prodaje;
3. Kvantitativna
 - stokiranje robe u velikim količinama;
4. Kvalitativna
 - provođenje standardizacije i tipizacije robe.

Trgovina na veliko i trgovina na malo su zajednički povezani sa procesom trgovine od proizvođača do potrošača. Međusobno utječu na poslovanje plasiranjem i podjelom informacija te zajedno utječu na zadovoljenje potreba krajnjeg potrošača.

Shema 3 prikazuje odnos proizvodnje, trgovine na veliko, trgovine na malo i potrošnje.

SHEMA 3: ODNOS PROIZVODNJE, TRGOVINE NA VELIKO, TRGOVINE NA MALO I POTROŠNJE

Izvor: Autorov rad

4. DRŽAVNE POLITIKE I MJERE U TRGOVINSKOJ DJELATNOSTI TIJEKOM COVID 19 – PANDEMIJE

Trgovinska djelatnost je osjetila svoje najgore razdoblje u COVID–19 pandemiji prilikom prisilnog zatvaranja kako se ne bi ugrozilo zdravstveno stanje stanovništva. Tijekom „lockdowna“ mnogobrojni poslovni subjekti nisu radili te su se tako našli u situaciji u kojoj nisu imali financijske priljeve te je njihov poslovni opstanak bio upitan. Zahvaljujući državnim potporama, EU fondovima i provedenim mjerama, poslovni subjekti su u većini slučajeva uspjeli opstati do vraćanja u staro-normalan period poslovanja.

Pojavom koronavirusa došlo je do poremećaja trgovinskih tijekova i promjena trgovinskih politika putem globalnih lanaca vrijednosti (Blašković, 2021). Tadašnja potražnja i ponuda na tržištu je dovela do značajnog utjecaja na trgovinu sveukupnim robama i uslugama (Blašković, 2021). Uz poremećaj trgovinskih tokova i negativan utjecaj na trgovinu, donošene mjere tijekom pandemije su uz trgovinu negativno utjecale i na ostale djelatnosti (Blašković, 2021).

4.1. Provedba državnih potpora za pomoć trgovačkim subjektima

Zbog pandemije uzrokovane COVID-19, europsko i svjetsko gospodarstvo pretrpjelo je i još uvijek trpi teške posljedice, stoga je Europska komisija usvojila Privremeni Okvir za mjere državnih potpora u svrhu podrške gospodarstvu u tadašnjoj aktualnoj COVID-19 pandemiji („Ministarstvo financija Republike Hrvatske“, bez dat.). Privremeni okvir usvojen je 19. ožujka 2020. godine te su brzo uslijedile njegove izmjene koje su usvojene 3. travnja, 8. svibnja, 29. lipnja i 13. listopada 2020. godine i 28. siječnja 2021. godine („Ministarstvo financija Republike Hrvatske“, bez dat.).

Privremenim okvirom se državama članicama omogućuje da iskoriste punu fleksibilnost predviđenu pravilima o državnim potporama kako bi poduprle gospodarstvo u kontekstu pandemije koronavirusa („Europska komisija“, 2021). Euroskupina je predstavila tri neposredne sigurnosne mreže u vrijednosti od 540 milijardi EUR, koje su dovršene u svibnju 2020. godine („Vijeće europske unije“, bez dat.). Osmišljene su tako da podupiru

radna mjesta, radnike, poduzeća i države članice („Vijeće Europske unije“, bez dat.). U okviru tog instrumenta državama članicama su se dali zajmovi pod povoljnim uvjetima, namijenjeni pokrivanju dijela troškova povezanih s pokretanjem, produljenjem ili proširenjem nacionalnih programa skraćenog radnog vremena („Vijeće Europske unije“, bez dat.). Republika Hrvatska je kao članica EU dobila 1,6 milijardi EUR financijske potpore („Vijeće Europske unije“, bez dat.).

Zahvaljujući Eurospkoj uniji i EU fondovima, gospodarstvo RH u skladu s državnim mjerama RH je donijelo niz financijskih povlastica koje su se mogle iskoristiti u korona krizi. U nastavku će se vidjeti popis potpora koje su se dodjeljivale i provodile u RH u suradnji sa državnim institucijama.

Popis potpora Europske komisije za pomoć državama članica EU u trgovinskoj djelatnosti („Europska komisija“, 2021):

- **Izravna bespovratna sredstva, dokapitalizacije, selektivne porezne olakšice i predujmovi** u iznosu do 800.000,00 EUR kako bi se financirale hitne potrebe za likvidnošću;
- **Državna jamstva za kreditiranje poduzeća** u kojima državna jamstva mogu preuzeti do 90% rizika kako bi poslovni subjekti zadovoljili trenutne potrebe za sredstvima za obrtni kapital i ulaganja te se tako omogućilo daljnje odobravanje zajmova poslovnim klijentima;
- **Ciljana potpora u obliku odgode poreza i/ili odgode plaćanja doprinosa poslodavaca za socijalno osiguranje** za poslovne subjekte najteže pogođene pandemijom;
- **Ciljana potpora u obliku subvencija za plaće zaposlenika** najteže pogođenih poslovnih subjekata koja bi inače morala otpuštati zaposlenike. Iznos potpore Hrvatskog zavoda za zapošljavanje za očuvanje radnih mjesta u sektorima pogođenim koronavirusom je iznosio 4.000 HRK u travnju i svibnju 2020. godine;
- **Potpore za nepokrivene fiksne troškove** za poduzeća kojima je zbog pandemije koronavirusa tijekom prihvatljivog razdoblja promet pao najmanje 30 % u odnosu na isto razdoblje 2019. godine.

Navedeni popis prikazuje dio popisa mjera od Europske komisije koji su bili dostupni i na koje su se mogli prijaviti poslovni subjekti u trgovinskoj djelatnosti.

Naravno, uz ovu listu Europska komisija je stavila mjere za pomoć poslovnim subjektima iz drugih ne-trgovinskih djelatnosti („Europska komisija“, 2021):

- **Izravna bespovratna sredstva, dokapitalizacije, selektivne porezne olakšice i predujmovi** u iznosu do 100.000,00 EUR za poduzeća koja posluju u primarnom poljoprivrednom sektoru te 120.000,00 EUR za poduzeća koja posluju u sektoru ribarstva i akvakulture;
- **Subvencionirano financiranje poduzeća zajmovima javnog sektora (nadređeni i podređeni dug)** uz povoljne kamatne stope;
- **Potpora za istraživanje i razvoj u području koronavirusa** radi rješavanja aktualne zdravstvene krize u obliku izravnih bespovratnih sredstava, povratnih predujmova ili poreznih olakšica;
- **Potpora za izgradnju i nadogradnju objekata za testiranje** radi razvoja i testiranja proizvoda (uključujući cjepiva, respiratore i zaštitnu odjeću) korisnih za borbu protiv pandemije koronavirusa, sve do prve industrijske primjene;
- **Potpora za proizvodnju proizvoda bitnih za suzbijanje pandemije koronavirusa** u obliku izravnih bespovratnih sredstava, poreznih olakšica, povratnih predujmova i jamstava za zaštitu od gubitaka.

Uz navedene potpore, Vlada RH je provela odluku u kojem se porezne i računovodstvene obveze (poput plaćanja PDV-a pri uvozu, dostava financijskih izvješća, izvršavanje poreznih obveza, javnih davanja i slično) ne moraju izvršiti do uobičajenog roka, već im je dato pravo odgode plaćanja i izvršenja svojih obveza kako ne bi imali još jedan zakonodavno – financijski pritisak („Deloitte Touche Tohmatsu Limited“, 2020).

Hrvatski zavod za zapošljavanje je u RH imao ključnu ulogu u izravnom očuvanju radnih mjesta koja se sastojala od sljedećih mjera („Službena stranica Vlade za pravodobne i točne informacije o koronavirusu“, 2020) :

- Potpore za očuvanje radnih mjesta u djelatnostima pogođenima COVID -19 pandemijom;
- Iznos od 3.250,00 HRK mjesečno po radniku koji radi u punom radnom vremenu;
- Iznos do 1.625,00 HRK mjesečno po radniku koji radi u nepunom radnom vremenu;
- Srazmjerni dio iznosa od 3.250,00 HRK ili 1.625,00 HRK po radniku za vrijeme koje nisu radili prema Odluci Stožera civilne zaštite.

Uz dosad navedene potpore, Ministarstvo rada i mirovinskog sustava je donijelo odluku o produljenju trajanja mjere stalni sezonac i osiguranju isplate minimalne plaće za osobe s invaliditetom, a sve s ciljem da se omogući normalno odvijanje ne samo trgovinskih, nego i svih ostalih djelatnosti. („Međimurska energetska agencija“, bez dat.).

Navedene mjere su na razini Europske Unije omogućile socioekonomsku zaštitu kako bi se tržište u što kraće vrijeme i na što kraći način oporavilo od koronavirusa.

Suradnja EU, EU fondova, te institucija Republike Hrvatske je bila jedna od najznačajnijih financijskih koristi za hrvatsko gospodarstvo kako bi hrvatsko tržište moglo što prije i uz što blaže posljedice izaći iz financijskog mrtvila.

4.1.1. Uloga Hrvatske agencije za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG – BICRO) u financijskoj pomoći poslovnim subjektima

HAMAG – BICRO (Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije) je hrvatska agencija koja je nastala spajanjem HAMAG INVEST i Poslovno-investicijske agencije Republike Hrvatske (BICRO) s ciljem kreiranja sustava koji će poduzetnicima pružiti financijsku podršku kroz sve razvojne faze njihovog poslovanja – od istraživanja i razvoja ideje do komercijalizacije i plasmana na tržište („HAMAG-BICRO“, bez dat.).

HAMAG-BICRO je uslijed epidemije uzrokovane koronavirusom među prvima aktivirao provedbu mjera u okviru paketa pomoći hrvatskom gospodarstvu u kojoj je između ostalih djelatnosti i trgovina mogla sudjelovati, te je u samo mjesec dana zaprimljeno dvostruko više zahtjeva nego tijekom cijele 2019. godine („HAMAG-BICRO“, bez dat.).

U sklopu HAMAG-BICRO-a se veže i program o ESIF zajmu. ESIF zajam predstavlja zajedničku suradnju HAMAG-BICRO-a i Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije u kojoj se između ostalog navodi i od prije poznat Sporazum o financiranju za provedbu financijskih instrumenata u okviru Operativnog programa „Konkurentnost i kohezija“ 2014. – 2020. Temeljem navedenog, HAMAG-BICRO raspisao je Programe ESIF Mikro i Malih zajmova u kojem se program ESIF Mikro zajmovi dijeli na programe mikro investicijskih zajmova i mikro zajmova za obrtna sredstva te je program namijenjen mikro i malim poduzetnicima, dok je program ESIF Malih zajmova namijenjen za mikro, male i srednje poduzetnike („HAMAG-BICRO“, bez dat.).

HAMAG – BICRO je uslijed koronavirusa imao objavljene natječaje za zajmove u obliku investicija i za obrtna sredstva koje su uzimali poslovni subjekti sukladno svojim potrebama i uvjetima za odobrenje zajma („HAMAG-BICRO“, bez dat.).

Uz investicijske zajmove i ostale zajmove za obrtna sredstva, napopularniji i najviše iskorišteniji oblik zajma je bio COVID – 19 zajam za obrtna sredstva za koji su se mogli prijaviti mikro, mali i srednji poslovni subjekti sa maksimalnim iznosom zajma (u početku) do 50.000,00 EUR uz kamatom od 0,25% i počekom do 6 mjeseci („HAMAG-BICRO“, bez dat.).

Zajmovi za investicije su se sastojali od („HAMAG-BICRO“, bez dat.):

- **ESIF mikro investicijski zajmovi** (mikro poslovni subjekti, od 1.000,00 EUR do 25.000,00 EUR sa kamatom od 0,5%, 0,75% i 1,00%);
- **ESIF mali zajmovi** (mikro, mali i srednji poslovni subjekti, od 25.000,01 EUR do 50.000,00 EUR sa kamatom od 0,1% do 0,5%);
- **Mikro zajam za ruralni razvoj** (mikro i mali poslovni subjekti malog gospodarstva, od 1.000,00 EUR do 25.000,00 EUR sa kamatom od 0,1% I 0,25%);
- **Mali zajam za ruralni razvoj** (mikro, mali i srednji poslovni subjekti malog gospodarstva, od 25.000,01 EUR do 100.000,00 EUR sa kamatom od 0,1% i 0,25%);

- **Investicijski zajam iz NPOO** (mikro, mali i srednji poslovni subjekti malog gospodarstva, do 100.000,00 EUR sa kamatnom stopom od 0,8%).

Dodatna pogodnost, uz niske kamatne stope, je bio i poček od 12 mjeseci, što je zajmove učinilo još financijski primamljivije.

Također uz investicije i COVID – 19 situaciju, zajmovi su se davali i za ostala obrtna sredstva („HAMAG-BICRO“, bez dat.):

- **ESIF Mikro zajam za obrtna sredstva** (mikro i mali poslovni subjekti, od 1.000,00 EUR do 25.000,00 EUR sa kamatom od 0,5% do 1,00%, poček do 6 mjeseci);
- **Mikro zajam za obrtna sredstva za ruralni razvoj** (mikro i mali poslovni subjekti, od 1.000,00 EUR do 25.000,00 EUR sa kamatom od 0,5% do 1,00%, poček do 12 mjeseci).

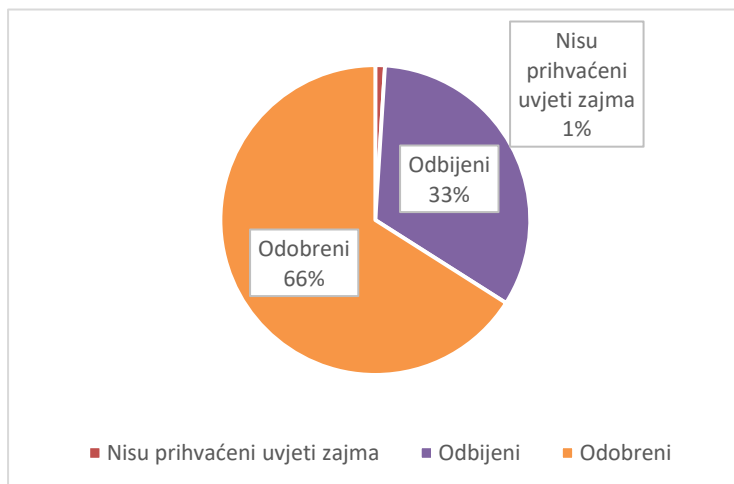
Sukladno odvijanju COVID - 19 financijske krize, mijenjala se i odluka Vlade RH u suradnji s HAMAG-BICROM o visini zajma za obrtna sredstva. Temeljem odluke Vlade RH, Upravni odbor Hrvatske agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG-BICRO, 2021) naknadno je donio odluku o izmijeni uvjeta za tri programa financijskih instrumenata: „**COVID-19 zajma za obrtna sredstva**“, "**Mikro i mali zajmovi za ruralni razvoj**" i "**ESIF jamstva**" te time su poduzetnicima na raspolaganju bili programi po znatno povoljnijim uvjetima („HAMAG-BICRO“, 2021). U financijskom instrumentu "COVID-19 zajam za obrtna sredstva" određen je maksimalni iznos zajma od 750.000,00 HRK, a prihvatljivi prijavitelji su svi mikro, mali i srednji poduzetnici koji su u 2020. godini ostvarili pad prihoda minimalno 20% („HAMAG-BICRO“, 2021). Ovom izmjenom se želi omogućiti dodatna likvidnost i poduzetnicima na koje pandemija nije imala izrazito jak utjecaj, ali je ipak ostavila trag na njihovom poslovanju.

Grafikoni 4 i 5 prikazuju statistiku obrađenih zahtjeva za COVID-19 zajam u 2020. godini te broj odobrenih zahtjeva po županijama.

Temeljem službenih podataka HAMAG-BICRO-a, 2020. godine zaprimljeno je 6318 zahtjeva za COVID-19 zajam za obrtna sredstva. Od ukupnog broja obrađenih zahtjeva do

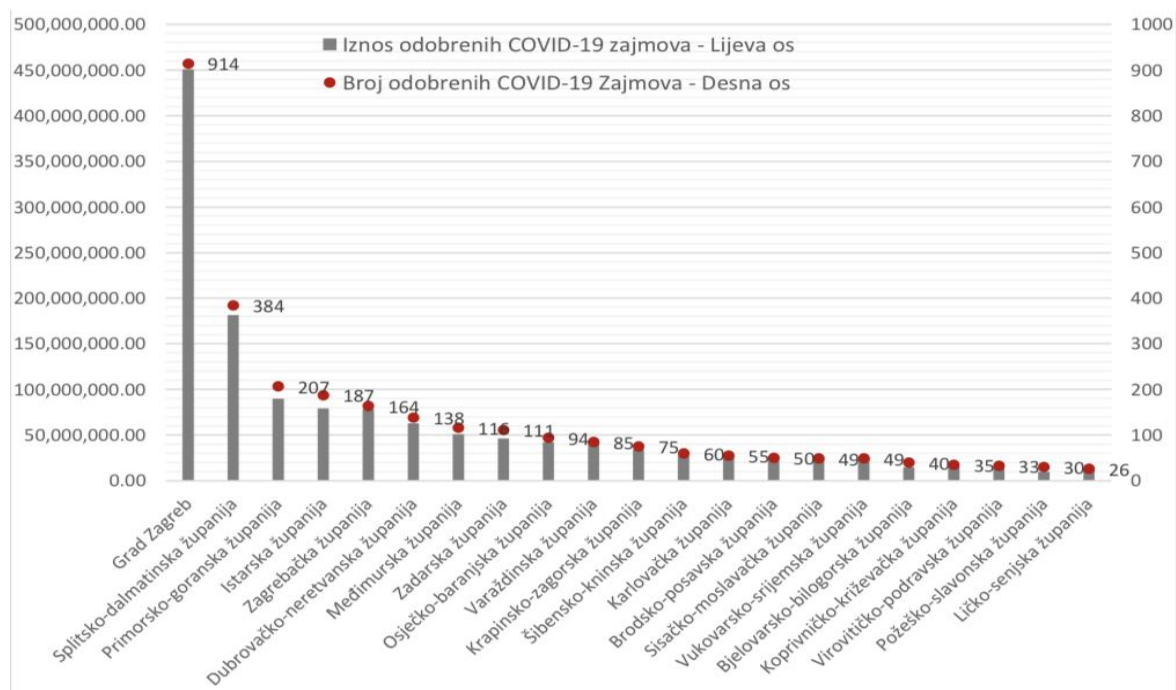
kraja 2020. godine (4376), 66,32 % ocijenjeno je pozitivno, 32,95% negativno, a za 0,73 % poduzetnici nisu prihvatili uvjete financiranja („HAMAG-BICRO“, 2021)

GRAFIKON 4 : STATISTIKA OBRADENIH ZAHTJEVA ZA COVID – 19 ZAJAM U 2020. GODINI

Izvor: HAMAG BICRO, Godišnje izvješće – 2020.

GRAFIKON 5: ODOBRENI COVID ZAJMOVI PO ŽUPANIJAMA ZA 2020. GODINU

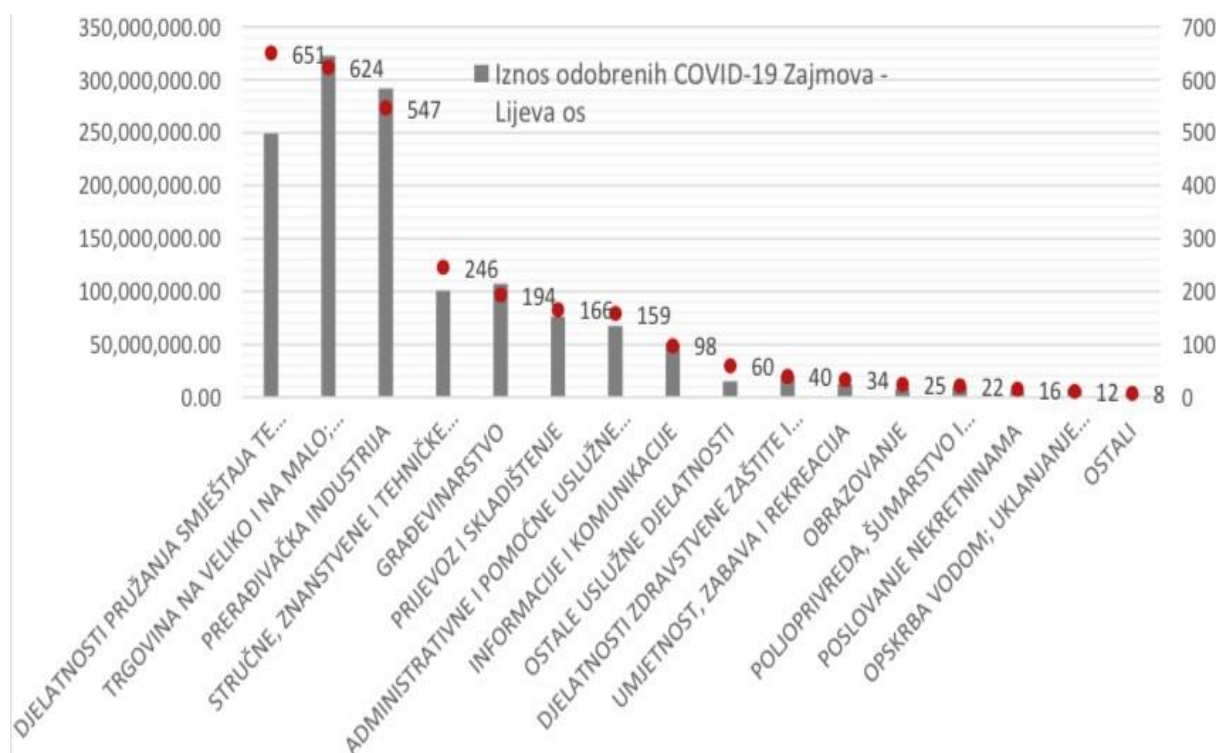

Izvor: HAMAG BICRO, Godišnje izvješće – 2020.

HAMAG-BICRO je u 2020. godini odobrio 2902 COVID-19 zajmova u ukupnom iznosu od 1,351 milijun HRK. Iz priloženog grafa u nastavku je vidljivo da je HAMAG-BICRO najveći broj COVID-19 zajmova u 2020. godini odobrio za ulaganja u Gradu Zagrebu, Splitsko-dalmatinskoj i Primorsko-goranskoj županiji.

Proučavajući grafikon 6 koji prikazuje izdane zajmove po djelatnosti, trgovina na veliko i malo se nalazi na drugom mjestu po broju izdanih zajmosa sa 21,77%, pozicionirajući se između djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane sa 22,71 % i prerađivačke industrije sa 19,09% („HAMAG-BICRO“, 2021).

GRAFIKON 6: ODOBRENI COVID-19 ZAJAM PREMA DJELATNOSTIMA ULAGANJA U 2020. GODINI

Izvor: HAMAG BICRO, Godišnje izvješće – 2020.

HAMAG-BICRO je u 2020. godini isplatio 2703 COVID-19 zajma za obrtna sredstva („HAMAG-BICRO“, 2021). Ukupni iznos isplaćenih zajmova iznosio je 1,289 milijuna HRK („HAMAG-BICRO“, 2021). Za program COVID-19 zajmova u 2020. godini ukupno su dodijeljene potpore male vrijednosti u iznosu od 123.644.963,59 HRK i

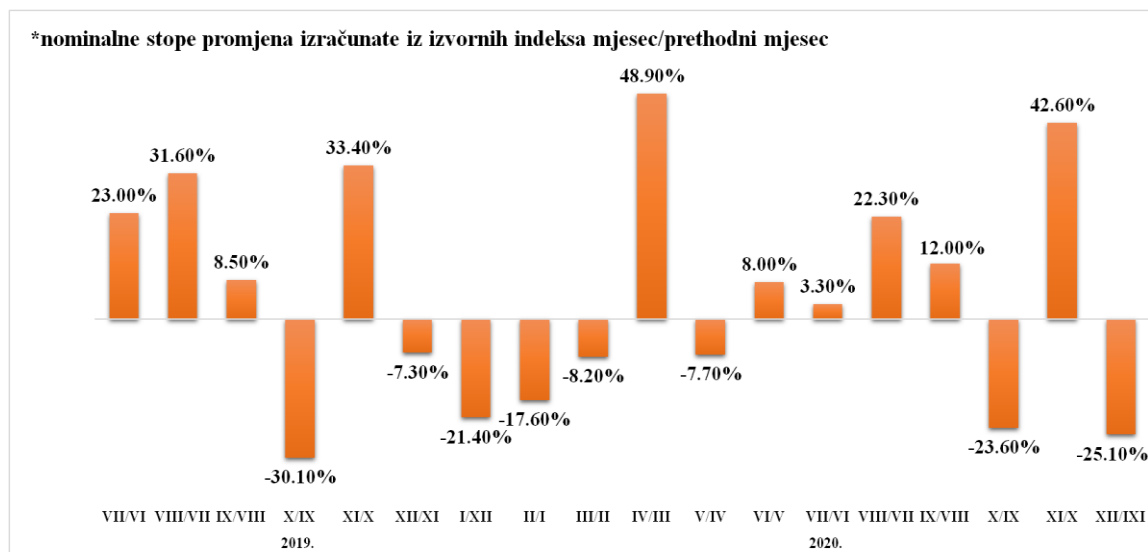
državne potpore u svrhu podrške gospodarstvu u aktualnoj pandemiji COVID-19 u iznosu od 9.301.000,00 HRK („HAMAG-BICRO“, 2021).

4.2. Usporedba poslovanja trgovačkih subjekata sa luksuznim i nužnim proizvodima

Tijekom COVID -19 pandemije pojedini trgovački subjekti su poslovali, s obzirom na okolnosti, uspješno, dok određeni nažalost nisu imali te sreće. Svakodnevno uživanje u raznim slobodnim aktivnostima i potrošnji, a naročito impulzivnoj, je svedeno na minimum zahvaljujući epidemiološkim mjerama. U ovom poglavlju će se proučavati na koji način i u kojoj mjeri je koronavirus utjecao na trgovačke subjekte sa luksuznim proizvodima i trgovačke subjekte sa nužnim proizvodima.

Treba napomenuti također da se u razdoblju zatvaranja fizičkih trgovina tijekom epidemijske karantene pojavila veća potrošnja putem online trgovine, neovisno o tome radi li se o trgovinskom poslovnom subjektu sa luksuznim ili nužnim proizvodima. Pojavom pandemije, proces prelaska na E-kupovinu se ubrzao za čak pet godina (Tomić, 2022).

GRAFIKON 7: PROMET INTERNET TRGOVINE

Izvor: DZS, Internet trgovina

Grafikon 7 prikazuje promet internet trgovine u kojoj se može vidjeti kako porast trgovine ovisi o epidemijskoj karanteni. Proučavajući travanj u odnosu na svibanj u 2020. godini internet trgovina bilježi 48,90% porast. Gleda li se lipanj u odnosu na svibanj, tada se zabilježuje pad u odnosu od 7,70% iz razloga što je tada nastupilo ukidanje epidemioloških mjera i otvaranje fizičkih poslovnica. Isti rezultat se vidi u studenom kada se situacija sa koronavirusom pogoršala te su se ponovno nametnule vladine mjere.

4.2.1. Trgovački subjekti sa luksuznim proizvodima

Industrija luksuznih proizvoda uključuje brojne raznolike kategorije proizvoda poput dizajnerske odjeće, finih vina, šampanjaca i žestokih alkoholnih pića, luksuznog nakita, satova i dodataka, luksuznih elektroničkih naprava, luksuznih cigareta, luksuznog pisaćeg i uredskog pribora, luksuznih putnih dobara, luksuzne dekorativne kozmetike i osobnih automobila (Sinčić Čorić, Roglić, 2015).

Kao što se vidi iz dane definicije, kupnja luksuznih proizvoda se veže uz visoke cijene i poseban profil potrošača koji si mogu priuštiti takve proizvode, te kao takva se javlja prilikom neplanirane kupovine, djelomično planirane kupovine i impulzivne kupovine. Primjerice, neplanirana kupovina luksuznog proizvoda koja je usko povezana sa impulzivnom kupovinom bi se najčešće vezala uz kupnju skupocjenog parfema ili nakita, dok bi se djelomično planirana kupovina luksuznog proizvoda vezala uz kupnju skupocjenog vozila.

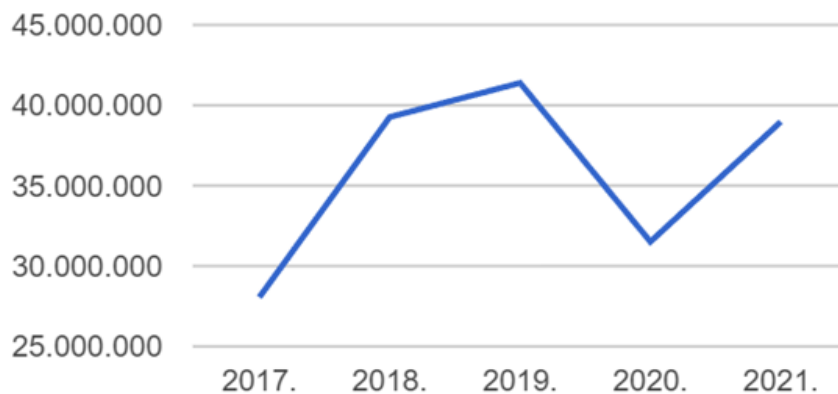
4.2.2. Primjer poslovanja poslovnog subjekta sa luksuznim proizvodima u COVID – 19 andemiji – Jolly Autoline

Jolly Autoline je ovlaštenu prodajno – servisni partner za Mercedes Benz vozila u Republici Hrvatskoj te kao takav predstavlja poslovnim subjekt koji se bavi trgovinom, to jest prodajom luksuznih proizvoda marke Mercedes Benz.

Većina kupovina koja se odvija u Jolly prodajnim centrima bi se smatrala djelomično planirana kupovina iz razloga što većina kupaca zna da ima na raspolaganju veću količinu novaca za potrošiti na vozilo, dok i dalje ne znaju koju marku, to jest brend bi kupili (Audi, Mercedes, BMW, Volvo itd.).

Sukladno pandemijskom razdoblju, poslovni subjekt JOLLY AUTO LINE d.o.o. je 2021. godine ostvario ukupni godišnji prihod u iznosu od 38.932.151,30 EUR što predstavlja relativnu promjenu ukupnih prihoda od 6.798.028,53 EUR u odnosu na prethodno razdoblje kada je poslovni subjekt ostvario ukupne godišnje prihode u iznosu od 32.134.122,77 EUR („Poslovna.hr“, bez dat.).

GRAFIKON 8: POSLOVNI PRIHOD JOLLY AUTOLINE IZRAŽEN U EUR

Izvor: FININFO, Poslovni prihod Jolly Autoline d.o.o.

Grafikon 8 pokazuje veliku razliku poslovnog prihoda trgovinskog subjekta luksuznih proizvoda. 2020. godina predstavlja pad prihoda u odnosu na 2019. godinu za 23%, dok se smanjenjem epidemioloških mjera vidi bolji tijek poslovanja u 2021. godini („FININFO“, bez dat.).

4.2.3. Trgovački subjekti sa nužnim proizvodima

Prilikom COVID – 19 pandemije najpozitivnija poslovna situacija je bila u slučaju trgovačkih subjekata sa nužnim proizvodima. Maiden Support predstavlja ugledni dom za zbrinjavanje odraslih osoba u Warringtonu (Ujedinjeno Kraljevstvo, UK) koji je prilikom pojave pandemije izdvojio četiri neophodnih stvari koje bi svako kućanstvo trebalo imati („Maiden Support Ltd“, bez dat.):

- svježa hrana,
- smrznuta i suha hrana,
- pića,

- lijekovi.

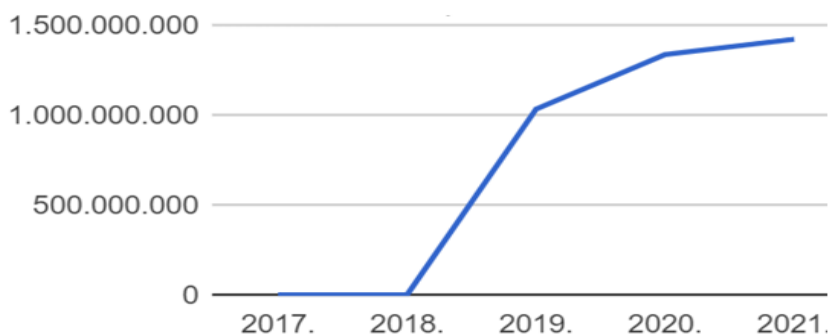
Ovakav tip liste nije preporučila samo ugledna tvrtka u UK, već i ostali privatni i javni sektor diljem svijeta. Stanovništvo u Republici Hrvatskoj ima tendenciju u kriznim situacijama kupovati višak namirnica kako bi zadovoljili svoje osobne potrebe. Takva kupovna tendencija se u prošlosti javljala u ratnim zbivanjima ili u slučajevima kada se očekuju jake prirodne nepogode poput snijega, vjetra ili poplava. U slučaju koronavirusa, takva kupovna tendencija se vratila i ona se odrazila na kupovinu nužnih proizvoda, koji se poistovjećuju sa listom iz Maiden Support-a, te se tako kupovina nužnih proizvoda odrazila pozitivno na trgovinsko poslovanje poslovnih subjekata koji u svojem asortimanu nude nužne proizvode.

4.2.4. Primjer poslovanja poslovnog subjekta sa nužnim proizvodima u COVID – 19 pandemiji – Konzum plus d.o.o.

Poslovni subjekt KONZUM plus d.o.o. registriran je za djelatnost Trgovina na malo u nespecijaliziranim prodavaonicama pretežno hranom i pićima te se nalazi u privatnom vlasništvu („FININFO“, bez dat.). Konzum predstavlja primjer trgovinskog poslovnog subjekta koji je neovisno pandemiji i poteškoćama u poslovanju ostvario dobit 2020. godine. Glavni razlog tome je ponuda proizvoda kojih su potrošači smatrali neophodnima prilikom lockdowna i pandemije.

Sukladno pandemijskom razdoblju, poslovni subjekt Konzum plus d.o.o. je 2020. godini ostvario ukupni godišnji prihod u iznosu od 1.335.988.577 EUR što predstavlja relativnu promjenu ukupnih poslovnih prihoda od 303.407.648 EUR u odnosu na prethodno razdoblje (2019.) kada je poslovni subjekt ostvario ukupne godišnje prihode u iznosu od 1.032.580.929 EUR („FININFO“, bez dat.).

GRAFIKON 9: POSLOVNI PRIHOD KONZUM PLUS D.O.O.-a IZRAŽEN U EUR

Izvor: FININFO, Poslovni prihod Konzum plus d.o.o.

Grafikon 9 predstavlja veliku razliku poslovnog prihoda trgovinskog subjekta Konzum plus d.o.o.. 2020. godina predstavlja rast poslovnih prihoda u odnosu na 2019. godinu od 29%, dok se smanjenjem epidemioloških mjera, također kao u poslovanju poslovnog subjekta sa luksuznim proizvodima, vidi dodatno povećanje poslovnih prihoda.

4.3. Kretanje IFIS indeksa

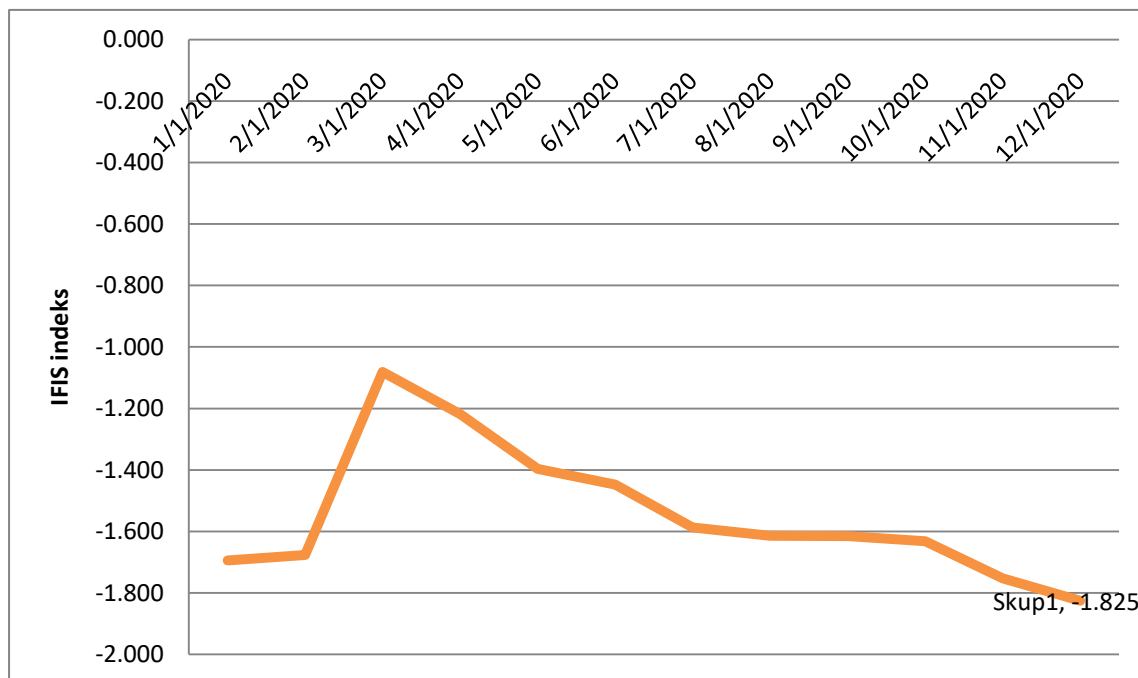
IFIS indeks je mjesečni indikator financijskih uvjeta, razvijen na Ekonomskom institutu, Zagreb („Ekonomski institut“, bez dat.). Indeks pruža informacije o prosječnom financijskom stanju u ekonomiji, a ta informacija može biti važna odrednica za očekivanja i shodno tome za daljnju gospodarsku aktivnost („Ekonomski institut“, bez dat.). Procjena financijskih uvjeta može biti korisna za prognozu ekonomske aktivnosti, ocjenu primjerenosti makroekonomskih politika i za donošenje odluka o financijskim ulaganjima („Ekonomski institut“, bez dat.).

IFIS indeks se računa kao ponderirani prosjek varijabli koje opisuju kretanja u financijskom sustavu primjenjujući u literaturi često korištenu metodu analize glavnih komponenti („Ekonomski institut“, bez dat.).

Dobiveni rezultat IFIS indeksa znači porast ili pad indeksa. Porast označava pooštavanje financijskih uvjeta, dok pad označava ublažavanje financijskih uvjeta („Ekonomski institut“, bez dat.). Na ukupne financijske uvjete utječe mnoštvo varijabli („Ekonomski institut“, bez dat.). Varijable su odabrane na način da odražavaju promjene u domaćoj i

vanjskoj financijskoj okolini, uvažavajući pritom specifičnosti domaćeg tržišta („Ekonomski institut“, bez dat.). Kako bi se iz velike skupine varijabli moglo procijeniti kretanje financijskih uvjeta, potrebno je sažeti informacije iz različitih dijelova financijskog sustava u jednostavan i lako razumljiv indeks („Ekonomski institut“, bez dat.).

GRAFIKON 10: KRETANJE IFIS INDEKSA U 2020. GODINI

Izvor: Ekonomski institut, IFIS za četvrto tromjesečje 2020.godine

Kretanje indeksa financijskih uvjeta (Grafikon 10) sugerira da su se financijski uvjeti u zemlji nastavili ublažavati u zadnjem tromjesečju 2020. godine („Ekonomski institut“, 2020). Trend ublažavanja financijskih uvjeta, koji traje od drugog tromjesečja 2020. godine, uslijedio je nakon naglog zaoštavanja uvjeta financiranja u veljači i ožujku 2020. godine uslijed pojave i širenja pandemije bolesti COVID-19 („Ekonomski institut“, 2020). Domaća i međunarodna komponenta indeksa zabilježile su ublažavanje u četvrtom tromjesečju („Ekonomski institut“, 2020). Ublažavanje domaćih uvjeta financiranja je između ostalog i rezultat pada kamatnih stopa na kredite i depozite („Ekonomski institut“, 2020). Hrvatska narodna banka je nastavila pojačavati stupanj ekspanzivnosti monetarne politike te je u četvrtom tromjesečju tradicionalno visoka razina likvidnosti domaćeg

financijskog sustava dosegla rekordne razine („Ekonomski institut“, 2020). Ublažavanje inozemne komponente indeksa pod utjecajem je povoljnih kretanja na svjetskim burzama te nastavka trenda pada premija osiguranja od kreditnog rizika majki domaćih banaka, koje su strelovito porasle u prvom tromjesečju 2020. godine uslijed zdravstvene i ekonomske krize koja je nastupila u Italiji kao posljedica pandemije („Ekonomski institut“, 2020).

Domaći i inozemni financijski uvjeti su nastavili i 2021. godine biti pod snažnim utjecajem neizvjesnosti povezane sa širenjem koronavirusa („Ekonomski institut“, 2020). Financijski uvjeti su u 2021. godini zabilježili trend ublažavanja te od kada se prati IFIS indeks, u prosincu 2021. godine su bili zabilježeni kao najblaži financijski uvjeti. („Ekonomski institut“, 2021). Iako je danas pandemija završila, nažalost IFIS za treće tromjesečje u 2022. godini i dalje upućuje na zaoštavanje financijskih uvjeta zbog neizvjesnosti rusko-ukrajinske situacije („Ekonomski institut“, 2021).

4.4. Gospodarske mjere banaka s ciljem pomoći trgovačkim subjektima

Obzirom da je trgovina važna gospodarska djelatnost koja kao posrednik u lancu vrijednosti snažno utječe na proizvodnju i potrošnju, gospodarske mjere banaka su bile od velikog financijskog značaja za trgovačke poslovne subjekte („Ekonomski institut“, bez dat.).

Evidentno negativan utjecaj pandemije na poslovne subjekte iz trgovinskih i drugih djelatnosti se odrazio i na poslovanje banaka. Poslovne banke su donijele niz gospodarskih mjera koje se odnose na poslovanje banaka te su dogovorene u koordinaciji s predstavnicima Ministarstva financija i Hrvatske narodne banke s ciljem pomoći građanima i poduzećima u Hrvatskoj („HUB“, bez dat.). Također se javlja i velika uloga Hrvatske banke za obnovu i razvitak (HBOR) koja je u suradnji sa poslovnim bankama ponudila niz financijskih rješenja za poslovne subjekte.

4.4.1. Uloga Hrvatske banke za obnovu i razvoj u COVID-19 pandemiji

Hrvatska banka za obnovu i razvitak je razvojna i izvozna banka te izvozno-kreditna agencija Republike Hrvatske čija je osnovna zadaća poticanje razvitka hrvatskog gospodarstva („HBOR“, bez dat.). Kreditiranjem, ulaganjem u fondove rizičnog kapitala, osiguranjem izvoza od političkih i komercijalnih rizika, izdavanjem garancija te poslovnim savjetovanjem, HBOR gradi mostove između poduzetničkih ideja i njihovih ostvarenja s ciljem osnaživanja konkurentnosti hrvatskog gospodarstva („HBOR“, bez dat.).

Hrvatska banka za obnovu i razvitak je tijekom 2021. godine podržala hrvatske gospodarstvenike s gotovo 1800 plasmana u ukupnom iznosu od 7,7 milijardi HRK. Podaci ukazuju da je više od 70% svih kredita koji su odobreni poduzetnicima u okviru Mjera COVID-19 bilo podržano mjerama HBOR-a – kreditnim sredstvima ili programima osiguranja povrata kredita („HBOR“, 2022).

Kao pomoć poduzetnicima u COVID-19 pandemiji, HBOR je proveo sljedeće mjere u okviru novih kredita za likvidnost („HBOR“, bez dat.):

- **Obrtna sredstva mjera COVID-19** – za obrtna sredstva poslovnih subjekata privatnog i javnog sektora u koja se svrstavaju između ostalih i trgovačka djelatnost, sa kamatnom stopom od 0% na HBOR-ov udio u kreditu u prve tri godine. Kredit se odnosi na iznos od 1.5 milijuna HRK pa na više za trgovinske djelatnosti koji svoj prihod ostvaruju od izvoza i za turističke djelatnosti., te za iznos od 37 milijuna HRK za ostale djelatnosti. Za odobrenje kredita svi korisnici moraju imati COVID score odobren od strane FINE. Ovaj oblik financijske potpore je završio zaključno s 13.5.2022. godine;
- **Obrtna sredstva putem obrtnih kredita bankama** – za mikro, male i srednje poduzetnike iz svih djelatnosti koji koriste financijska sredstva za održavanje tzv. hladnog pogona. Uz sniženu kamatnu stopu od 0,60 p.b. u odnosu na redovnu, te na iznos maksimalno do 35 milijuna HRK;
- **Obrtna sredstva putem obrtnih kredita bankama uz HAMAG – BICRO jamstvo** – za mikro, male i srednje poduzetnike iz svih djelatnosti, sukladno Zakonu o

poticanju malog gospodarstva, koji koriste financijska sredstva za održavanje tzv. hladnog pogona. Iznos kreditiranja je od 187.500,00 EUR do 2.000.000,00 EUR.

Kako bi se osiguralo lakše odobrenje povoljnih kredita za likvidnost u suradnji s poslovnim bankama te brži oporavak što većeg broja poduzetnika na čije poslovanje posljedice epidemije COVID-19 imaju negativan utjecaj, uvedeni su novi načini osiguranja i izdavanje jamstava u obliku osiguranja kredita za likvidnost, subvencija troškova premije te jamstva za poduzetnike iz sektora mora, prometa i povezanih djelatnosti („HBOR“, bez dat.). Osiguranje kredita za likvidnost omogućava brže i jednostavnije odobrenje novih sredstava za očuvanje likvidnosti izvoznika i posrednih izvoznika jer HBOR osigurava do 90% iznosa glavnice odobrenih kredita koje banke uključe u portfelj („HBOR“, bez dat.). Subvencija troškova premije se odnosi na izvoznike i posredne izvoznike koji u razdoblju od 31. 3. 2020. godine do zadnjeg dana mjeseca koji prethodi podnošenju zahtjeva nisu smanjili broj zaposlenih za više od 20% (odnosi se na velike poduzetnike), ili više od 50% (odnosi se na male i srednje poduzetnike) te nemaju dosjelih nepodmirenih obveza po osnovi javnih davanja („HBOR“, bez dat.). Za poduzetnike iz sektora mora, prometa, prometne infrastrukture i povezanih djelatnosti omogućeno je izdavanje jamstva za kredite za likvidnost („HBOR“, bez dat.).

Uz navedene uvjete kreditiranja, subvencionirane premije i osiguranja, HBOR je za svoje klijente kojima je izravno odobren kredit omogućio moratorij u trajanju od 7 do 16 mjeseci („HBOR“, bez dat.). Općenito zasve klijente je odobreno 7 mjeseci (do 30.9.2020. godine), dok za klijente koji imaju pozitivan COVID score po metodologiji FINE (do 31.12.2020. godine) 10 mjeseci te moratorij do 16 mjeseci isključivo za obavljanje turističke djelatnosti (do 30.6.2021. godine). Trgovinske djelatnosti su mogle očekivati isključivo moratorij na 7 ili 10 mjeseci („HBOR“, bez dat.).

Svaki kredit ili zajam za pomoć poduzetnicima u COVID-19 pandemiji je bio izdan u suradnji s poslovnim bankama („HBOR“, bez dat.). Suradnja sa poslovnim bankama omogućuje brzinu, jednostavnost i točnost prilikom dostave financijske dokumentacije poslovnih subjekta, te u nekim slučajevima čak mogućnost dodatnog zaduživanja izvan HBOR-ovih financijskih okvira, ukoliko je takva procjena poslovne banke. Da bi se

iskoristila suradnja poslovne banke i HBOR-a, poslovni subjekt mora koristiti jednu od sljedećih banaka (Agram banka d.d, Banka Kovanica d.d., Croatia banka d.d., Erste&Steiermärkische Bank d.d., HPB d.d., Istarska kreditna banka Umag d.d., Karlovačka banka d.d., KentBank d.d., Nova hrvatska banka d.d., OTP banka d.d., Podravska banka d.d., Privredna banka Zagreb d.d., Raiffeisenbank Austria d.d., Slatinska banka d.d. i Zagrebačka banka d.d.) („HBOR“, bez dat.).

4.4.2. Uloga poslovnih banaka u COVID-19 pandemiji

U skladu sa širenjem COVID – 19 pandemije i shvaćanja njenih posljedica, banke su donijele niz gospodarskih mjera u kordinaciji sa predstavnicima Ministarstva financija i Hrvatske narodne banke s ciljem pomoći građanima i poslovnim subjektima u Hrvatskoj („HUB“, bez dat.).

Banke su gospodarske mjere donijele u sklopu Hrvatske udruge banaka koja je osnovana u Zagrebu 15.10.1999. godine s ciljem da brani, štiti i promiče interese svojih članica jednako kao i čitave bankovne industrije u Hrvatskoj („HUB“, bez dat.). Sastoji se od trinaest banaka članica (Addiko Bank, Agram banka, BKS Bank, Croatia banka, Erste&Steiermärkische Bank, Hrvatska poštanska banka, Istarska kreditna banka Umag, J&T banka, Karlovačka banka, KentBank, OTP banka, Partner banka, Podravska banka, Privredna banka Zagreb, Raiffeisenbank Austria, Sberbank, Slatinska banka, Zagrebačka banka) („HUB“, bez dat.).

Banke su zaštitile svoje klijente s ciljem što bržeg oporavka. Gospodarske mjere su bile na raspolaganje svima, međutim najviše koristi od njih su imali poslovni subjekti koji su najviše bili financijski pogođeni od strane mjera civilnog stožera. U svrhu očuvanja financijske stabilnosti i likvidnosti čimbenika gospodarstva u Republici Hrvatskoj, kreditne institucije su u svojim internim aktima usvojile odluku prema kojoj neće poduzimati mjere prisilne naplate (ovrha, aktiviranje instrumenata osiguranja) radi naplate duga svojih dužnika (fizičkih i pravnih osoba) koji u tri mjeseca uzastopno počevši od travnja 2020. godine ne podmire tri rate/anuiteta svojih kreditnih obveza, pod uvjetom da time kao vjerovnici nisu dovedeni u neravnotežan položaj u odnosu na druge vjerovnike („HUB“, bez dat.). Kreditne institucije su u sklopu mjera razmatrale i odobravale zahtjeve

onim poduzetnicima, neovisno iz koje je djelatnosti poslovni subjekt, čiji je prihod bitno umanjen u odnosu na ukupan prihod u prethodnom razdoblju, te su za vrijeme odgode plaćanja obračunavale isključivo redovno ugovorene kamate bez dodatnih naknada („HUB“, bez dat.).

Mjere banaka za pravne osobe koje su se provodile u sklopu HUB-a („HUB“, bez dat.):

- mogućnost odgode plaćanja kreditnih obveza,
- krediti za očuvanje financijske likvidnosti,
- reprogram kredita.

Za navedene mjere banaka, mogli su se prijaviti društva, obrti, obiteljska poljoprivredna gospodarstva čije su poslovne aktivnosti u okolnostima epidemije ugrožene ili u potpunosti onemogućene („HUB“, bez dat.).

U sklopu poslovnih mjera, banke su provodile mjere s ciljem suzbijanja zaraze u obliku („HUB“, bez dat.):

- ukidanja naknada za podizanje gotovine s debitnim karticama na bankomatima svih banaka na razdoblje od 3 mjeseca,
- podizanja limita za beskontaktno korištenje bankomata,
- donacija banaka za bolnice,
- savjetovanja građana kako bi se minimalizirao broj ljudi u poslovnici.

4.5. Uspješnost i problematika provođenja COVID državnih politika i mjera na poslovnim subjektima ispitanim metodom intervjua

Temeljem metode intervjua, cilj istraživanja je bio dobiti mišljenja i iskustva članova trgovinskih poslovnih subjekata koji su se susreli s poslovanjem u vrijeme COVID – 19 pandemije. Za potrebe istraživanja korišten je polustrukturirani intervjua (Prilozi, 8.3. Podsjetnik za intervjua) koji se sastoji od petnaestak pitanja. Pitanja su podijeljena u tri grupe: uvodna pitanja, COVID – 19 utjecaj i COVID -19 – apliciranje za obrtna sredstva u obliku covid zajma. Ukupno je provedeno pet intervjua s ispitanicima koji se nalaze na

pozicijama voditelja prodaje, suradnika u prodaji, te vlasnika i direktora. Intervjui su provedeni u ožujku 2023. godine. U istraživanju su sudjelovali poslovni subjekti AHAT d.o.o., s primarnom djelatnošću veleprodaje srebrnog i zlatnog nakita u Republici Hrvatskoj, Inauris Jewelry d.o.o. koji se bavi maloprodajom srebrnog nakita, PRIMORES d.o.o., koji se bavi distribucijom i prodajom vina, voćnih vina i alkoholnih pića te zastupanjem proizvođača. U istraživanju su također sudjelovali P.I.T. Alarm d.o.o., poslovni subjekt koji se bavi proizvodnjom i prodajom elektroinstalacijskih kutija i kalupa i HAVEL - kovinopojasarski obrt za preradu svih vrsta metala.

Svi ispitanici imaju više od 5 godina iskustva u prodaji te kao takvi predstavljaju dugogodišnje-prodajne ispitanike kako bi rezultati istraživanja bili što kvalitetniji.

Prvi utjecaj COVID-19 pandemije su svi ispitanici osjetili prilikom provođenja karantene. U ožujku 2020. godine svi ispitanici potvrđuju pad prihoda u odnosu na početak prvog kvartala. Kontakt s poslovnim klijentima u fazi pandemijske karantene je sveden na održavanje kontakata i eventualni rad i distribuciju proizvoda po narudžbi. 20% od ukupnog broja ispitanika je radilo puno radno vrijeme u doba karantene. Od početka pandemije, 60% ispitanika je odgovorilo kako je broj poslovnih klijenata ostao nepromijenjen. Unutar navedenih 60%, 20% ispitanika je objasnilo kako je njihov broj poslovnih klijenata ostao nepromijenjen, međutim prihod od klijenata je uveliko smanjen. 20% ispitanika je odgovorilo da se broj poslovnih klijenata smanjio, dok je preostalih 20% osjetilo rast poslovnih klijenata u pandemiji (izuzev karantene), zahvaljujući velikoj zalihima robe. Svi ispitanici su potvrdili da su se u svakom trenutku poslovanja provodile zaštitne mjere sukladno Stožeru civilne zaštite RH. Od ukupnog broja ispitanika, 40% poslovnih subjekata je zbog terenskog obavljanja poslovanja imalo dodatnu komunikaciju i provjeru zdravstvenog stanja poslovnih klijenata prilikom njihove posjete. Problem s dobavljačima i nabavom u vrijeme pandemije je imalo 60% ispitanika. P.I.T Alarm d.o.o. bilježi nedostatak sirovine za proizvodnju u 2020. godini i djelomično u 2021. godini. Kovinopojasarski obrt HAVEL je u jeci pandemije osigurao alternativne dobavljače i time osigurao svoju zalihu sirovine. AHAT d.o.o. je zahvaljujući većom zalihom osigurao opstanak na tržištu, te time „kupio“ vrijeme dok se ostali dobavljači nisu prilagodili novom načinu odvijanja trgovine. Najveći problem AHAT d.o.o.-a su bili dobavljači i

prijevoznici iz Kine koji su zbog pandemije bili u apsolutnoj blokadi. Temeljem dodatnog vremena koje je bilo potrebno kineskim dobavljačima za nabavu robe, poslovni subjekt se morao prilagoditi novom načinu odvijanja narudžbi kako prodaja na hrvatskom tržištu ne bi trpila. PRIMORES d.o.o. je iskusio velike probleme sa dobavljačima zbog kašnjenja repromaterijala i nabave ambalaže iz Kine. Obzirom da se poslovni subjekt bavi distribucijom alkoholnih i nealkoholnih pića, ambalaža predstavlja jedan od glavnih dijelova poslovanja. Ispitanik obješnjava kako naručene boce (150 ml), isključivo dostupne u Kini, nisu mogle biti dopremljene te samim time sav kapital uložen za te vrste boca je bio nepovratan. Etikete nisu bile odgovarajuće za zamjenske boce, kao i kutije u kojima bi se piće transportiralo. Ispitanik izjavljuje da je zbog ambalažnog problema, bio osuđen na mijenjanje izgleda brenda kako bi proizvod bio dostupan na tržištu. Cijena ambalaže je porasla za 300% u odnosu na 2019. godinu zbog problema sa kineskim dobavljačima i rusko – ukrajinskog rata iz razloga što većina sirovine za proizvodnju se u Europi nalazi na trenutno ratno okruženim područjima i time je transport uvelike otežan i skup. Zahvaljujući zalihama koja je 2019. godine iznosila dva milijuna HRK, poduzeće je uspjelo održavati svoje poslovanje. 500 000 HRK je zaliha koja je iznosila 2021. godine te se time uviđa koliki je problem s dobavljačima i nabavom bio za PRIMORES d.o.o. Inauris Jewelry d.o.o. nije imao problema sa dobavljačima iz razloga što se svi njegovi dobavljači nalaze na području RH. Problem sa plasmanom proizvoda na tržište je bio prisutan kod svih ispitanika. 80% ispitanika je rješavalo taj problem s ukidanjem mjera od strane stožera, dok je 20% ispitanika imao problem s plasmanom isključivo zbog nedostatka sirovina. Na pitanje koliko se smanjio poslovni prihod u 2020. i 2021. godini u odnosu na 2019. godinu, svi ispitanici su odgovorili padom prihoda. 60% ispitanika je odgovorilo da su osjetili pad od 30-tak% u 2020. i 2021. godini, 20% ispitanika bilježi pad od čak 70%, dok je preostalih 20% ispitanika poslovalo s padom prihoda od 15% u 2020. godini i 5% u 2021. godini. Na pitanje je li se broj zaposlenih mijenjao u u pandemiji, kod 60% ispitanika je broj zaposlenih ostao isti, u 20% ispitanika se broj radne snage prepolovio, a u zadnjih 20% broj zaposlenih je porastao za 30%. Svi ispitanici su zahvalni državnim mjerama za očuvanje mjesta, te od ukupnog broja, njih 20% nije koristilo državne mjere zbog malog negativnog utjecaja na poslovanje. Nijedan ispitanik poslovni subjekt nije negativno poslova u pandemiji. 40% ispitanika je pozitivno

poslovalo isključivo zahvaljujući velikoj zalihi, dok je ostalih 60% bilo vezano uz troškove vezane za odrađivanje ugovorenih narudžbi.

Od navedenih ispitanika, AHAT d.o.o. je jedini poslovni subjekt koji je aplicirao za obrtna sredstva u obliku COVID zajma. Dio ispitanika nije aplicirao zbog nedostatka uvjeta za odobrenje zajma, a dio ispitanika nije bio dovoljno informiran o načinu, postupku i kriterijima kreditiranja.

Na pitanje „Kako ste čuli za natječaj?“, vlasnik AHAT d.o.o.-a je odgovorio putem banke u kojoj se nalazi poslovanje tvrtke gdje mu je poslovni bankar proslijedio e-mail sa uputama za natječaj i objašnjenje kako njegov poslovni subjekt odgovara uvjetima natječaja HAMAG-BICRO-a. Ispitanik obješnjava u daljem dijelu kako prikupljanje papirologije nije bilo suviše komplicirano temeljem saznanja koje on posjeduje od svog računovodstva, ali se odluka o odobrenju čekala nekoliko mjeseci nakon čega su pravodobno bili obaviješteni vlasnik poslovnog subjekta i poslovna banka. Na pitanje „Za šta Vam je trebao zajam?“, ispitanik odgovora kako mu je dani zajam bio potreba za obrtna sredstva. Vlasnik je objasnio kako u njegovom poslovanju najprihodovnjiji mjeseci su bili ožujak, travanj i svibanj, te je poslovni subjekt bio uskraćen zbog epidemijske karantene na prihod. U tom razdoblju cijena plemenitih kovina i izrade je porasla, te se zahvaljujući financijskoj pomoći od strane HAMAG – BICRO, porast nabavne cijene mogao lakše podnijeti i tako osigurati nastavak normalnog poslovanja. Vlasnik je zadovoljan danim zajmom, ali zahvalnost najviše pokazuje na kamatnoj stopi i rokom otplate koji mu je određen:

“HAMAG – BICRO je temeljem svoje procjene odredio zajam od 500.000,00 HRK sa počekom od 12 mjeseci uz godišnju kamatnu stopu od 0,25%. Sam početak od 12 mjeseci znači mnogo iz razloga što radite sa tuđim novcem godinu dana te imate dovoljno vremena kako bi ste novac kvalitetno uložili, te taj ulog onda i naplatili. Kamatnu stopu smatram simbolično jer u 25 godina poslovnog rada još nisam dobio tako niske uvjete zaduživanja. Što se tiče roka otplate, to je krenulo tek nakon počeka i obračunava se kvartalno, tako da podmirenje poslovnih obveza prema HAMAG – BICRU nije bilo uopće upitno ni zabrinjavajuće”.

Vlasnik poslovnog subjekta je za kraj intervjua preporučio svim poslovnim subjektima, koji i nisu iz trgovinske djelatnosti, da bi trebali obratiti pozornost na ovakav tip zajma koji predstavlja financijsko osvježenje popraćeno niskom kamatnom stopom i počekom, unutar kojeg poslovni subjekt može izrealizirati svoju viziju.

Nakon odrađenog intervjua, većina ispitanika je smatrala da je sve relevantno pokriveno pitanjima. Istaknut je samo jedan odgovor vezan za poslovni subjekt koji je aplicirao za obrtna sredstva u obliku COVID zajma u kojem je ispitanik objašnjavao vlastita iskustva i dao realnu sliku o COVID zajmu.

5. IZLAZNA GOSPODARSKA STRATEGIJA REPUBLIKE HRVATSKE

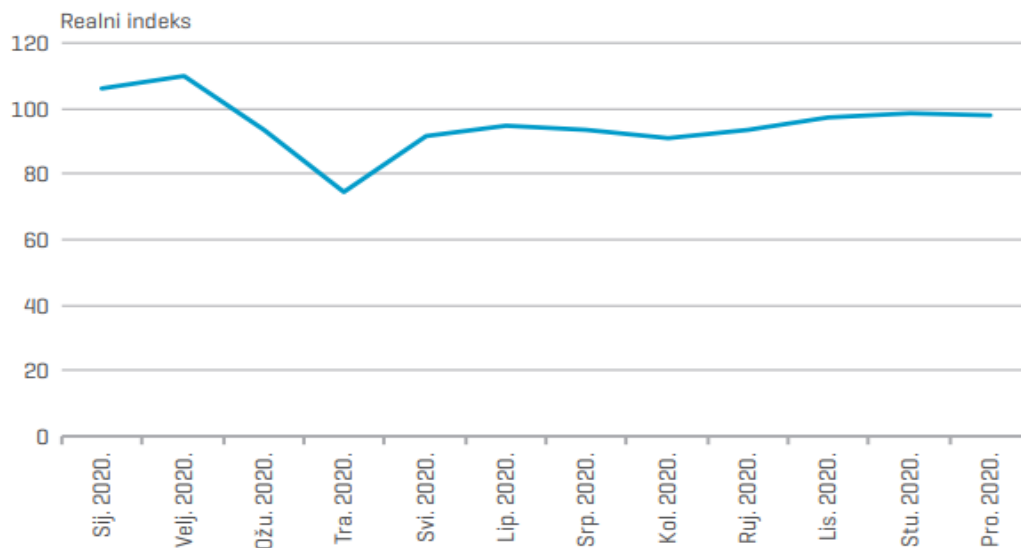
Pandemija je izazvala najveću globalnu zdravstvenu ugroženost od Prvog svjetskog rata, najveći gospodarski pad od Drugog svjetskog rata te u Hrvatskoj najveću krizu od Domovinskog rata („Sabor RH“, 2021). Zbog prijetnje zdravlju čovječanstva i nesagledivih posljedica za svjetsko gospodarstvo, pandemija i globalna gospodarska kriza postale su središnje teme društvenog, ekonomskog i političkog razvoja svake zemlje, pa tako i Hrvatske („Sabor RH“, 2021). Osim toga, kriza je potaknula na promišljanja o mogućim promjenama koje će bitno utjecati na svjetska gospodarstva i društva u godinama pred nama, uključujući one koje se odnose na ulogu države i institucija, međunarodnu suradnju, industrijsku politiku, samodostatnosti u određenim proizvodnjama (npr. hrane, energije, lijekova i sl.) i regionalizaciju lanaca opskrbe („Sabor RH“, 2021).

U takvim uvjetima, Strategija definira viziju budućeg razvoja Hrvatske, vodeći računa o očekivanim globalnim, a osobito europskim trendovima, o naporima koje će trebati uložiti za ublažavanje posljedica ove pandemije i krize („Sabor RH“, 2021). Pritom kao osnovni cilj ostaje ubrzanje uključivog gospodarskog rasta kako bi se podigao životni standard i stvorili uvjeti za što kvalitetniji život za sve hrvatske građane („Sabor RH“, 2021).

5.1. Uspješnost državnih potpora u sektoru trgovine

Pandemija bolesti COVID-19 imala je različit utjecaj na trgovačke struke, naročito unutar trgovine na malo pri čemu su prodavaonice prehrambenih proizvoda, lijekova i nužnih proizvoda imale nominalni rast prometa, dok su neprehrambene trgovine ostvarile pad prometa („Ekonomski institut“, bez dat.). Grafikon 11 prikazuje pad realnog prometa u trgovini na malo u kojem su najveći pad prometa na međugodišnjoj razini zabilježila trgovačka struka prodaje tekstila, odjevnih predmeta, obuće i kožnih proizvoda sa padom od 22,1% („Ekonomski institut“, bez dat.). Najveći rast prometa na međugodišnjoj razini imala je trgovina na malo internetom ili poštom (12,6%), a zatim slijede ljekarne i prodaja medicinskih i ortopedskih proizvoda, kozmetičkih i toaletnih proizvoda (5,8%) i nespecijalizirane prodavaonice pretežno prehrambenim namirnicama (0,2%), dok su sve ostale struke imale su pad prometa („Ekonomski institut“, bez dat.).

GRAFIKON 11: REALNI PROMET U TRGOVINI NA MALO U 2020. GODINI

Izvor: Ekonomski institut, Sektorska analiza

U odnosu na 2019. godinu kriza se odrazila na smanjenje broja aktivnih pravnih osoba za 4,4% („Ekonomski institut“, bez dat.). Usprkos krizi, u trgovini na malo prosječan broj zaposlenih je povećan u pravnim osobama za 0,28%, a prosječne mjesečne bruto plaće po zaposlenome za 4,39% („Ekonomski institut“, bez dat.). Uslijed pandemije najviše je stradala obrtnička trgovina, koja je imala pad broja obrtnika za 3% i pad zaposlenosti. za 6,2% („Ekonomski institut“, bez dat.).

U odnosu na 2019. godinu, u trgovini na veliko i malo uz pridodani dio usluge popravka i održavanja motornih vozila broj zaposlenih je bio 206 035 ljudi („Ekonomski institut“, bez dat.). U prosincu 2020. godine broj zaposlenih je iznosio 202 191 („DZS“, 2020).

Učinkovitost državnih potpora je utjecala na način da je kupovna moć potrošača donekle zadržana rastom plaća i potporama Vlade Republike Hrvatske za očuvanje radnih mjesta kojom je do sredine 2021. godine spašeno 114.491 zaposlenih u svim djelatnostima (Rovis, 2022). Stagnacija potrošačkih cijena koristi potrošačima, ali i ima negativan utjecaj na prihode poduzeća i na rast nezaposlenosti („Ekonomski institut“, bez dat.). Velik broj trgovačkih poslovnih subjekata je uspio kroz natječaje od HBOR-a i HAMAG-

BICRO-a doći do financijskih sredstava putem kojih su održali svoje poslovanje i sigurnost radnih mjesta svojih zaposlenika.

5.2. Perspektiva državnih politika i mjera

Mehanizam za oporavak i otpornost središnji je stup europskog plana oporavka pod nazivom Next Generation EU („Vijeće Europske unije“, bez dat.). Njime se zemljama EU-a pruža financijska potpora kako bi ublažile socijalne i gospodarske posljedice krize uzrokovane bolešću COVID-19 („Vijeće Europske unije“, bez dat.). EU ukupno izdvaja 750 milijardi EUR za Next Generation EU projekt („Vijeće Europske unije“, bez dat.).

Sredstva koja se isplaćuju državama članicama temelje se na nacionalnim planovima za oporavak i otpornost, koji uključuju reforme i projekte javnih ulaganja. koji moraju („Vijeće Europske unije“, bez dat.):

- biti u skladu s prioritetima EU-a: poticati rast, otvaranje radnih mjesta te gospodarsku i socijalnu otpornost,
- odražavati izazove specifične za svaku zemlju u skladu s preporukama za pojedine zemlje u okviru europskog semestra,
- podupirati zelenu tranziciju: najmanje 37 % sredstava namijenjeno je djelovanju u području klime i održivosti okoliša,
- poticati digitalnu transformaciju: najmanje 20 % sredstava namijenjeno je digitalnoj tranziciji EU-a.

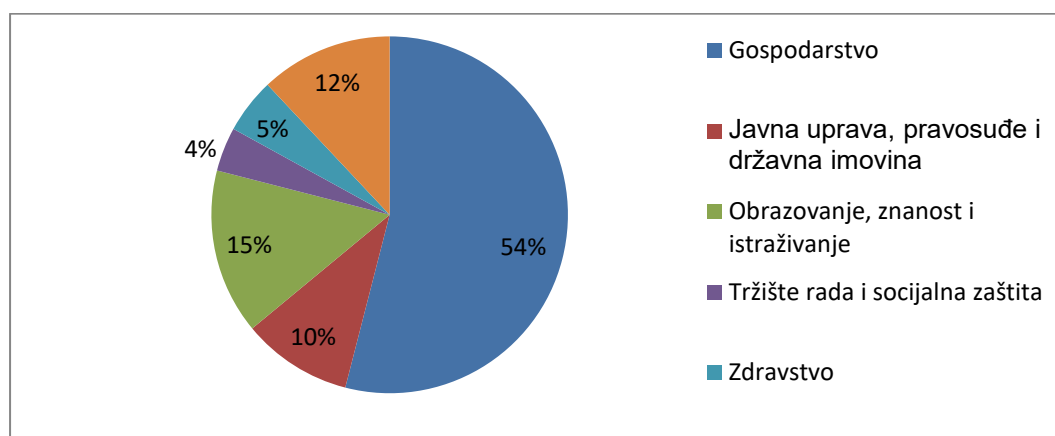
U Next Generation EU projektu javljaju se tri godine koje su ključne za oporavak („Vijeće Europske unije“, bez dat.):

- 2020. - planovi mogu uključivati mjere započete od veljače 2020. godine,
- 2023.- sredstva za oporavak i otpornost mogu se dodijeliti državama članicama do kraja 2023. godine,
- 2026. – reforme i ulaganja moraju se provesti do 2026. godine.

Hrvatskoj će u okviru RRF-a (Recovery and Resilience Facility) biti raspoloživa bespovratna sredstva u okvirnom iznosu 6,3 milijardi EUR i zajmovi u okvirnom iznosu

3,6 milijardi EUR, što ju stavlja na vrh država članica EU po omjeru raspoloživih sredstava i BDP-a („Vlada RH“, 2021). Kada se ukupnom iznosu od 24,5 milijardi EUR iz instrumenta „EU sljedeće generacije“ i nove financijske perspektive pridoda i apsorpcija dodatnih 5,3 milijarde EUR iz prethodnog višegodišnjeg financijskog okvira, koji se provodi do 2023. godine, Hrvatskoj će u razdoblju 2020.-2030. godine biti na raspolaganju gotovo 30 milijardi EUR iz europskih sredstava („Vlada RH“, 2021). Navedeni iznos predstavlja priliku koja treba pridonijeti modernizaciji i rastu gospodarstva te društvenom i ravnomjernom razvoju Hrvatske kako nitko ne bi ostao postrani („Vlada RH“, 2021).

GRAFIKON 12: RASPODJELA ULAGANJA PO KOMPONENTAMA NPOO-a

Izvor: Vlada Republike Hrvatske, Nacionalni plan za oporavak i otpornost 2021. – 2026. godine

Grafikon 12 prikazuje raspodjelu ulaganja po komponentama Nacionalnog plana za oporavak i otpornost 2021. – 2026. godine (NPOO-a). Glavna komponenta ulaganja Vlade RH do 2026. godine je gospodarstvo sa 54% od ukupnih izvora financijskih sredstava temeljem grafikona. U sklopu ulaganja u gospodarstvo nastojat će se pojačati konkurentnost i zelena tranzicija, energetska tranzicija za održivo gospodarstvo, uvođenja vodnog gospodarstva i gospodarenjem otpadom, razvoj konkurentnog, energetski održivog i učinkovitog prometnog sustava, unaprijeđenje korištenja prirodnih resursa i jačanje lanca opskrbe hranom te razvoj održivog, inovativnog i otpornog turizma („Vlada RH“, 2021). Ostalih 46% financijskih sredstava će se upotrijebiti za javnu upravu,

pravosuđe, državnu imovinu, obrazovanje, znanost, istraživanje, tržište rada, socijalnu zaštitu, zdravstvo i obnovu zgrada („Vlada RH“, 2021).

6. ZAKLJUČAK

Trgovina ima veliku važnost u hrvatskom gospodarstvu. Svaki trgovinski poslovni subjekt koji želi postići dugoročnu financijsku i poslovnu uspješnost mora prihvatiti mogućnost tržišne nepredvidljivosti. COVID-19 pandemija je ostavila negativne posljedice na cjelokupno gospodarstvo, kako u svim djelatnostima, tako i u trgovini, neovisno o tome radi li se o trgovini na veliko ili na malo. 2020. godina je isprva obećavala više nego dobro financijsko razdoblje, međutim pojavom pandemije cjelokupna gospodarska situacija je krenula u negativnom smjeru.

Najudarnija mjera na poslovanje trgovinskih subjekata je bila ograničavanje kretanja i zatvaranje fizičkih poslovnica. U tom trenutku jedinu korist je imala E-trgovina, dok su ostale fizičke poslovnice isključivo evidentirale pad poslovanja. Kada se gleda pandemijsko razdoblje, moraju se odvojeno proučavati oni trgovinski poslovni subjekti koji se bave trgovinom nužnih proizvoda i onih trgovačkih subjekata koji se bave trgovinom luksuznim proizvodima. Potrošači u doba pandemije i dalje potražuju nepohodne, to jest nužne proizvode za život, dok luksuzna dobra nisu nikad u doba karantene i pandemije predstavljali "must have" (nužne) proizvode. Veliku potporu za očuvanje radnih mjesta je doprinijela Vlada RH i EU koja je svojim financijskim sredstvima uspjela očuvati zaposlenost i to ne samo u trgovinskoj djelatnosti nego su svim djelatnostima. Uz vladine potpore podmognute sa EU financijskim sredstvima, također neosporna uloga je bila u sklopu financijskih agencija. HAMAG – BICRO i HBOR su u suradnji sa poslovnim bankama omogućili dostupnost zajmova i kredita za obrtna sredstva u COVID – 19 pandemiji neovisno o djelatnosti i veličini poslovnog subjekta. O važnosti navedenih financijskih agencija govori sama brojka prijave i odobrenih zajmova. HAMAG-BICRO je u 2020. godini zaprimio 6318 zahtjeva za COVID-19 zajam za obrtna sredstva, te je od ukupnog broja obrađenih zahtjeva do kraja 2020. godine odobrio 4376, to jest 66,32 % („HAMAG-BICRO“, 2020). HBOR je također omogućio financijsku korist tako što je s gotovo 1800 plasmana u ukupnom iznosu od 7,7 milijardi HRK, tijekom 2021. godine potpomogao hrvatske gospodarstvenike („HBOR“, 2022).

Provedeno istraživanje dokazuje kako je trgovinski sektor bio snažno pogođen u vrijeme pandemije. Vlasnici, voditelji i suradnici u prodaji su temeljem iskustva putem intervjuja objašnjavali svoje poslovanje, njihovu prilagodbu u novonastaloj situaciji te važnost državnih potpora za očuvanje radnih mjesta. U istraživanju je istaknut dio za onaj poslovni subjekt koji je sudjelovao u apliciranju za obrtna sredstva u obliku COVID zajma. Istaknuta pitanja su pokazala jednostavnost procedure apliciranja i zahvalnost poslovnog subjekta na simboličnoj kamatnoj stopi, počeku i danom zajmu.

Državnu potporu u sektoru trgovine može se smatrati uspješnom jer se zahvaljujući njoj broj radnih mjesta maksimalno očuvao, a kupovna moć zadržala. Od kada je pandemija završila, Vlada Republike Hrvatske se okreće prema obnovi i gospodarskom razvitku u sklopu mehanizma za oporavak i otpornost koji je središnji stup europskog plana oporavka pod nazivom Next Generation EU („Vlada RH“, 2021). Hrvatskoj će u razdoblju 2020.-2030. godine, biti na raspolaganju značajna financijska sredstva iz EU koja bi trebala pridonijeti modernizaciji i rastu hrvatskog gospodarstva.

COVID -19 pandemija je imala negativan utjecaj, ne samo na ekonomiju, već i na kompletno stanovništvo čije posljedice se osjećaju i danas. Koliko dugo će posljedice trajati i kolika šteta će sveukupno biti na gospodarskim i socijalno – demografskim razmjerima se ne zna, međutim to da je pandemija promijenila način obavljanja kako trgovinskih tako i svih ostalih djelatnosti je neupitna. Zahvaljujući pandemiji jasno se može uočiti da su pojmovi poput poslovne odluke, financiranja, prihoda i zaduživanja dobili na važnosti, te da privatni sektor puno više obraća pozornost na zadržavanje financijskih sredstava kako bi u neizbježnim situacijama poput COVID – 19 pandemije, poslovni subjekti mogli sami sačuvati svoje poslovanje, pa makar se to odnosilo i na kratkoročno razdoblje.

LITERATURA

Blašковиć, V. (2021.), Utjecaj pandemije COVID-19 na svjetsku trgovinu i trgovinsku politiku, završni rad, Fakultet ekonomije i turizma “Dr. Mijo Mirković”, Pula

Coronavirus Cases (b.d.), Worldometer, preuzeto 31.siječnja 2023. s

[https://www.worldometers.info/coronavirus/coronavirus-cases/#total-cases.](https://www.worldometers.info/coronavirus/coronavirus-cases/#total-cases)

COVID-19 bolest (2021.), *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, preuzeto 31. siječnja 2023. s

<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=70912>

Deloitte Touche Tohmatsu Limited (2020.), Ekonomske mjere – porezne novosti, preuzeto 15. veljače 2023. s [https://www2.deloitte.com/hr/hr/pages/tax/articles/covid-19-](https://www2.deloitte.com/hr/hr/pages/tax/articles/covid-19-vlada-prijedlog-mjera-gospodarstvo-koronavirus.html)

[vlada-prijedlog-mjera-gospodarstvo-koronavirus.html](https://www2.deloitte.com/hr/hr/pages/tax/articles/covid-19-vlada-prijedlog-mjera-gospodarstvo-koronavirus.html)

Dunković, D. (2015.), Poslovno upravljanje u trgovini, Zagreb: Ekonomski fakultet

Dunković, D. (2020.), Poslovno upravljanje u trgovini, 2. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb: Ekonomski fakultet

DZS (b.d.), Internet trgovina, preuzeto 20. veljače 2023. s

[https://web.dzs.hr/Hrv/Covid19/trgovina_12_20.html,](https://web.dzs.hr/Hrv/Covid19/trgovina_12_20.html)

DZS (b.d), Broj zaposlenih prema djelatnostima u prosincu 2019, preuzeto 20.veljače 2023. s [https://podaci.dzs.hr/hr/arhiva/zaposlenost-i-place/zaposlenost/zaposleni-po-](https://podaci.dzs.hr/hr/arhiva/zaposlenost-i-place/zaposlenost/zaposleni-po-djelatnostima/)

[djelatnostima/](https://podaci.dzs.hr/hr/arhiva/zaposlenost-i-place/zaposlenost/zaposleni-po-djelatnostima/)

DZS, (b.d), Broj zaposlenih prema djelatnostima u prosincu 2020, preuzeto 20.veljače 2023. s [https://podaci.dzs.hr/hr/arhiva/zaposlenost-i-place/zaposlenost/zaposleni-po-](https://podaci.dzs.hr/hr/arhiva/zaposlenost-i-place/zaposlenost/zaposleni-po-djelatnostima/)

[djelatnostima/](https://podaci.dzs.hr/hr/arhiva/zaposlenost-i-place/zaposlenost/zaposleni-po-djelatnostima/)

Ekonomski institut (b.d.), Zagreb, IFIS indeks, preuzeto 19. veljače 2023. s <https://www.eizg.hr/indeksi-168/ifis-indeks/172>

Ekonomski institut (b.d.), Zagreb, Sektorska analiza, preuzeto 22. veljače 2023. s https://www.eizg.hr/userdocsimages/publikacije/serijske-publikacije/sektorske-analize/SA_trgovina%20na%20malo_travanj_2021.pdf.

Ekonomski institut (2020.), Zagreb, IFIS za četvrto tromjesečje 2020.: Nastavak blagih financijskih uvjeta obilježava kraj 2020., preuzeto 19. veljače 2023. s <https://www.eizg.hr/ifis-za-cetvrto-tromjesecje-2020-nastavak-blagih-financijskih-uvjeta-obiljezava-kraj-2020/5567>

Ekonomski institut (2021.), Zagreb, IFIS za četvrto tromjesečje 2021.: Nastavak blagih financijskih uvjeta obilježava kraj 2021., preuzeto 19. veljače 2023. s <https://www.eizg.hr/vijesti/indeksi/ifis-za-zadnje-tromjesecje-2021-blagi-financijski-uvjeti-za-kraj-godine/5993>

Europska komisija (2021.), Državne potpore. preuzeto 12. veljače 2023. s https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/ip_21_49

FININFO (b.d.), Poslovni prihod Jolly Autoline d.o.o., preuzeto 18. veljače 2023. s <https://www.fininfo.hr/Poduzece/Pregled/jolly-auto-line/Detaljno/246145>,

FININFO (b.d.), Poslovni prihod Konzum plus d.o.o., preuzeto 19. veljače 2023. s <https://www.fininfo.hr/Poduzece/Pregled/konzum-plus/Detaljno/724986>

Grgić, M., Bilas, V. (2008.), Međunarodna ekonomija, Zagreb: Lares plus

Grabovac, N. (2002.). Upravljanje trgovinskim poduzećima. Sarajevo: Štamparija Fojnica

HAMAG BICRO (b.d.), Financijski instrumenti. preuzeto 17. veljače 2023. s <https://hamagbicro.hr/financijski-instrumenti/>

HAMAG BICRO (2021.), Godišnje izvješće – 2020., preuzeto 17. veljače 2023. s https://hamagbicro.hr/wp-content/uploads/2021/08/HAMAG-BICRO_Godisnje-izvjesce_2020_final_7_22_2021.pdf

HAMAG-BICRO (2021), Novi uvjeti programa COVID – 19 zajma, zajma za ruralni razvoj te ESIF zajma, preuzeto 17. veljače 2023. s <https://hamagbicro.hr/hamag-bicro-novi-uvjeti-programa-covid-19-zajma-zajma-za-rurali-razvoj-i-esif-jamstva/>.

HBOR (2022.), Više od 70 posto svih odobrenih COVID kredita podržano HBOR mjerama, preuzeto 20. veljače 2023. s <https://www.hbor.hr/vise-od-70-posto-svih-odobrenih-covid-kredita-podrzano-mjerama-hbor-a/>

HBOR (b.d.), Mjere COVID-19, preuzeto 20. veljače 2023. s <https://www.hbor.hr/tema/pomoc-poduzetnicima-za-ublazavanje-negativnih-posljedica-nastalih-pandemijom-covid-19-virusa-koronavirusa/>

HBOR (b.d.), HBOR i poslovne banke potpisali sporazume o suradnji na poslovima subvencioniranja kamata iz sredstva NPOO-a, preuzeto 20. veljače 2023. s

<https://www.hbor.hr/hbor-i-poslovne-banke-potpisali-sporazume-o-suradnji-na-poslovima-subvencioniranja-kamata-iz-sredstava-mpoo-a/>

HBOR (b.d.), Obrtna sredstva mjera COVID-19, preuzeto 20. veljače 2023. s https://www.hbor.hr/kreditni_program/obrtna-sredstva-covid-19-mjera/

Hrvatska gospodarska komora (b.d.), Poteškoće u poslovanju i korona virus, preuzeto 3. veljače 2023. s <https://www.hgk.hr/documents/poteskoce-u-poslovanju-i-covid-19hgk5e5b8959356f5.pdf>

Hrvatska udruga banaka (HUB) (b.d.), COVID 19 - Aktualne informacije, savjeti i uloga banaka preuzeto 20. veljače 2023. s <https://www.hub.hr/hr/covid-19-aktualne-informacije-savjeti-i-uloga-banaka>

HZZO (b.d), COVID-19 – priopćenje prvog slučaja, preuzeto 31. siječnja 2023. s <https://www.hzjz.hr/priopcenja-mediji/covid-19-priopcenje-prvog-slucaja/>

Knežević, B. (2011.), Funkcije trgovine (predavanja), Zagreb: Ekonomski fakultet Zagreb, preuzeto 18. veljače 2023. s <https://www.efzg.unizg.hr/UserDocsImages/trg/bknezevic/ttp2011/predavanja/pred03.pdf>

Mayden Support ltd., Your essential coronavirus shopping list (b.d), preuzeto 19. veljače 2023. s <https://www.maydensupport.co.uk/blog-58/your-essential-coronavirus-shopping-list>

Međimurska energetska agencija d.o.o. (b.d), Paket mjera za pomoć gospodarstvu uslijed epidemije koronavirusa, preuzeto 16. veljače 2023. s <https://www.menea.hr/paket-mjera-za-pomoc-gospodarstvu-uslijed-epidemije-koronavirusa/>

Ministarstvo financija Republike Hrvatske (b.d.), Državne potore za podršku gospodarstvu tijekom Covid – 19 pandemije, preuzeto 12. veljače 2023. s <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/koncesije-i-drzavne-potpore/drzavne-potpore/drzavne-potpore-za-podrsku-gospodarstvu-tijekom-pandemije-covid-a-19/3044>

Ministarstvo zdravstva Republike Hrvatske (b.d). preuzeto 31. siječnja 2023. s <https://zdravstvo.gov.hr/UserDocsImages/2020%20CORONAVIRUS/ODLUKA%20%20PROGLA%C5%A0ENJU%20EPIDEMIJE%20BOLESTI%20COVID-19.pdf>

Mirković M. (2012.), Trgovina i unutrašnja politika – Pretisak s komentarima / Knego, N., Renko, S., Knežević, B., Zagreb: Ekonomski fakultet Zagreb

Poslovna.hr (b.d.), Poslovni prihod Jolly Autoline d.o.o., preuzeto 18. veljače 2023. s <https://www.poslovna.hr/lite/jolly-auto-line/1322626/subjekti.aspx>

Rogić Dumančić, L., Bogdan, Ž., Raguž Krištić, I. (2020.), „Utjecaj COVID-19 krize na hrvatsko gospodarstvo“, Tica, J., Bačić, K. (ur.), Ekonomska politika u 2021. godini - Hrvatska poslije pandemije (121-163), Zagreb: Hrvatsko društvo ekonomista (Croatian Society of Economists)

Rovis, L. (2022.), Izazovi malih i srednjih poduzeća u uvjetima Covid – 19 krize, završni rad, EFZG, Zagreb

Sabor RH (2021.), Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine, NN 13/21, preuzeto 25. veljače 2023. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_02_13_230.html

Segetlija, Z., (2002.), Maloprodaja u Republici Hrvatskoj, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet Osijek

Segetlija, Z. (2006.), Trgovinsko poslovanje, Osijek: Ekonomski fakultet Osijek

Segetlija, Z., Knego, N., Knežević, B., Dunković, D. (2011.), Ekonomika trgovine, Zagreb: Novi informator

Sinčić Čorić, D, Roglić, M (2015.). Osobnost luksuzne modne marke EKONOMSKI PREGLED, 66 (2) 138-155

Službena stranica Vlade za pravodobne i točne informacije o koronavirusu (2020.), mjere za pomoć gospodarstvu uslijed epidemije koronavirusa, preuzeto 15. veljače 2023. s <https://www.koronavirus.hr/mjere-za-pomoc-gospodarstvu-uslijed-epidemije-koronavirusa/321>.

Tomić, J. (2022.), Utjecaj pandemije COVID-19 na marketinšku organizaciju poduzeća s naglaskom na e-trgovinu, diplomski rad, Fakultet ekonomije i turizma “Dr. Mijo Mirković”,Pula

Tušek, M. (2019.), Usporedna analiza važnosti distributivne trgovine u hrvatskom gospodarstvu za vrijeme recesije, diplomski rad, EFZG, Zagreb

Vlada Republike Hrvatske (2021.), Nacionalni plan za oporavak i otpornost 2021. – 2026., preuzeto 24. veljače 2023. s

<https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Vijesti/2021/srpanj/29%20srpnja/Plan%20oporavka%20i%20otpornosti%2C%20srpanj%202021..pdf>

Vlada RH (b.d.), Službena stranica Vlade za pravodobne i točne informacije o koronavirusu, preuzeto 1. veljače 2023. s <https://www.koronavirus.hr/koronavirus-statisticki-pokazatelji-za-hrvatsku-i-eu/901>

Vijeće Europske unije (b.d.), Covid – 19: odgovor na gospodarske posljedice, preuzeto 12. veljače 2023. s <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/coronavirus/covid-19-economy/>

Vijeće Europske Unije (b.d.), Mehanizam za oporavak i otpornost, preuzeto 12. veljače 2023. s <https://www.consilium.europa.eu/hr/infographics/20201006-recovery-resilience-rrf/>

Značenje izraza sadržanih u Zakonu (b.d.), Članak 7 (NN 30/14), Trgovina na veliko, preuzeto 10. veljače 2023. s <https://www.zakon.hr/z/175/Zakon-o-trgovini>

Značenje izraza sadržanih u Zakonu (b.d.), Članak 9, Trgovina na malo, preuzeto 10. veljače 2023. s <https://www.zakon.hr/z/175/Zakon-o-trgovini>

POPIS GRAFIKONA

GRAFIKON 1: UKUPAN BROJ ZARAZE KORONAVIRUSOM NA GLOBALNOJ RAZINI

GRAFIKON 2: UKUPAN BROJ ZARAŽENIH KORONAVIRUSOM U REPUBLICI HRVATSKOJ

GRAFIKON 3: JAČINA NEGATIVNIH POSLJEDICA POSLOVANJA TVRTKI

GRAFIKON 4: STATISTIKA OBRAĐENIH ZAHTJEVA ZA COVID – 19 ZAJMOM U 2020. GODINI

GRAFIKON 5: ODOBRENI COVID ZAJMOVI PO ŽUPANIJAMA ZA 2020. GODINU

GRAFIKON 6: ODOBRENI COVID–19 ZAJAM PREMA DJELATNOSTIMA ULAGANJA U 2020. GODINI

GRAFIKON 7: PROMET INTERNET TRGOVINE

GRAFIKON 8: POSLOVNI PRIHOD JOLLY AUTOLINE IZRAŽEN U EUR

GRAFIKON 9: POSLOVNI PRIHOD KONZUM PLUS D.O.O.-a IZRAŽEN U EUR

GRAFIKON 10: KRETANJE IFIS INDEKSA U 2020. GODINI

GRAFIKON 11: REALNI PROMET U TRGOVINI NA MALO U 2020. GODINI

GRAFIKON 12: RASPODJELA ULAGANJA PO KOMPONENTAMA NPOO-a

POPIS SHEMA

SHEMA 1: SUBJEKTI RAZMJENE

SHEMA 2: METODA POSLOVANJA TRGOVINE

SHEMA 3: ODNOS PROIZVODNJE, TRGOVINE NA VELIKO, TRGOVINE NA MALO I POTROŠNJE

PODSJETNIK ZA INTERVJU

PODSJETNIK ZA INTERVJU

DIPLOMSKI RAD: ANALIZA DRŽAVNIH POLITIKA I MJERA U TRGOVINI
TIJEKOM COVID – 19 PANDEMIJE

AUTOR: Franko Smoljan

MENTOR: Izv.prof.dr.sc. Maja Mihelja Žaja

Ime i prezime ispitanika:

Naziv poslovnog subjekta:

Datum:

Istraživanje mišljenja i iskustava članova trgovinskih poslovnih subjekata koji su se susreli sa poslovanjem u vrijeme COVID – 19 pandemije pripremljeno sa svrhom izrade diplomskog rada Franka Smoljana u okviru sveučilišno integriranog preddiplomskog i diplomskog studija poslovne ekonomije na smjeru Trgovina i međunarodno poslovanje u Zagrebu. Namjera istraživanja je proučiti poslovanje, snalažljivost i odgovor trgovinskih poslovnih subjekata u vrijeme COVID-19 pandemije unutar Republike Hrvatske.

Odgovori dani od ispitanika su iznimno važni kako bi istraživanje bilo što kvalitetnije. Svi odgovori su **anonimni**, a **izvori zaštićeni**. U prikazu odgovora nigdje se neće navoditi ime i prezime ispitanika, niti se Vaši odgovori tretiraju kao službeno stajalište poduzeća.

UVODNA PITANJA

- Vaša pozicija? Ukratko opišite.
- Koliko godina imate iskustva u trgovini?

COVID – 19 UTJECAJ

- Na koji način ste osjetili prvi utjecaj COVID – 19 pandemije u Vašem poslovanju?
- Jeste li i na koji način bili u kontaktu s poslovnim klijentima u fazi pandemijske karantene?
- Je li se u doba pandemije broj poslovnih klijenata povećao ili smanjio?
- U skladu sa Stožerom civilne zaštite RH, na koji način ste provodili zaštitne mjere prilikom obavljanja poslovnih aktivnosti te jesu li Vas one ometale u svakodnevnom radu?
- Jeste li imali problema sa dobavljačima i nabavom u vrijeme pandemije?
- Jeste li imali problema sa plasmanom svojih proizvoda na tržište?
- Koliko se smanjio poslovni prihod u 2020. i 2021. godini u odnosu na poslovanje u 2019. godini?
- Je li se broj zaposlenih mijenjao tijekom pandemije?
- U kojoj mjeri su državne potpore za očuvanje radnih mjesta pomogle Vašem poslovanju?
- Ukoliko je poslovni subjekt negativno poslovao, jeste li se do sada oporavili od COVID – 19 pandemije?

COVID -19 – APLICIRANJE ZA OBRтна SREDSTVA U OBLIKU COVID ZAJMA

Sljedeća pitanja su navedena isključivo za one poslovne subjekte koji su aplicirali i kojima su odobrena obrtna sredstva u obliku COVID zajma.

- Kako ste čuli za natječaj?
- Je li postupak za prijavu na natječaj, točnije prikupljanje papirologije bilo komplicirano i dugotrajno?
- Za šta Vam je konkretno bio potreban zajam?
- Koliko ste zadovoljni bili danim zajmom, kamatnom stopom i rokom otplate?
- Biste li preporučili ovakav tip zajma i drugim trgovinskim djelatnostima?

Svojim potpisom potvrđujete da je razgovor proveden u skladu s etičkim standardima istraživanja.

Potpis anketara:

ŽIVOTOPIS

FRANKO SMOLJAN

Opće informacije:

Datum rođenja: 20.03.1998.

Adresa: Senšćak 19a, 10040 Zagreb

Kontakt: +385995764891

G-mail: franko.smoljan@gmail.com

Radno iskustvo:

rujan 2022. – danas

Ahat d.o.o. -referent u nabavi

lipanj 2022. – rujan 2022.

Crepes a la Cart Breckenridge -
kuhar, dostavljač, blagajnik

2018. – 2020.

Inauris Jewelry d.o.o. -trgovac
prodaja nakita, komunikacija s
potrošačima u maloprodaji,
otklanjanje prigovora, upsell,
crossell, vođenje inventure, rad na
blagani)

Tifon d.o.o. -pomoćni poslovi na
benzinskoj crpki

Ahat d.o.o. -ispomoć (obavljanje
raznih administrativnih poslova,
prijevoz pošiljaka i klijenata,
sudjelovanje na raznim
sajmovima i konferencijama,

provođenje narudžbi i organiziranje
sastanaka)

Obrazovanje:

2017.- danas

Ekonomski fakultet Zagreb,
Poslovna ekonomija

2013. – 2017.

Prva ekonomska škola, Zagreb (SSS)

Osobne vještine:

Strani jezik

Engleski jezik

Vozačka dozvola

B kategorija

Digitalne vještine:

Vrlo dobro poznavanje rada
Microsoft office paketa (Word, Exel,
Powerpoint), Google paketa, fiskalne
blagajne i društvenih mreža

Komunikacije vještine:

Dobre komunikacijske vještine
stečene kroz rad u maloprodaji i
veleprodaji, na grupnim projektima i
izlaganju mnogih prezentacija i
radova

Predavanja:

Izazovi hrvatske ekonomije u 2019.,
Boris Vujčić, Emil Tedeschi,
26.02.2019. Dijalog s građanima:

Hrvatska na putu ka euru, Zdravko
Marić, 29.10.2018.

Fakultetski seminari:

Porez na dobit – seminarski rad-
EFZG

Sudjelovanje u projektu “Marketing
na Mercedesov način”

Izrada analize poslovnog modela
Porsche-a